

Monitoring karier zawodowych absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego

RAPORT Z BADAŃ

WRZESIEŃ 2019

Spis treści

Wprowadzenie	2
Cele badania	2
Metodologia badania	3
Analiza danych.....	4
Uczestnicy badania	5
Aktywność na rynku pracy.....	8
Podejmowane kształcenie	25
Zadowolenie ze studiów	30
Wnioski	42
Spis tabel.....	47
Spis wykresów.....	48

Wprowadzenie

Wychodząc naprzeciw europejskim standardom akademickim, Biuro Karier Uniwersytetu Zielonogórskiego od 2012 realizuje projekt związany z monitorowaniem karier zawodowych absolwentów Uczelni. Badania karier zawodowych absolwentów są elementem wpisanym w działania w ramach wdrażania Uczelnianego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Monitorowanie karier zawodowych absolwentów pozwala uzyskać wiedzę pomocną przy projektowaniu oferty dydaktycznej, czy analizie powiązań pomiędzy Uczelnią a lokalnym rynkiem pracy. Badanie dostarcza także informacji, które mogą okazać się przydatne kandydatom na studia, studentom i absolwentom.

Głównym sposobem wykorzystania informacji zebranych w ramach badania karier zawodowych absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego jest przygotowanie raportu zawierającego wyniki, wnioski i rekomendacje. Raport ten jest publikowany na stronie internetowej Uczelni w sposób ogólnodostępny. Finalne raporty są ponadto prezentowane Dziekanom poszczególnych Wydziałów celem wyciągnięcia wniosków, które mogą wpłynąć na doskonalenie jakości kształcenia.

Cele badania

Głównym celem badania jest poznanie karier zawodowych absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego, aby lepiej dostosowywać programy kształcenia do rzeczywistych potrzeb rynku pracy.

Badania karier zawodowych absolwentów koncentrują się przede wszystkim na odtworzeniu aktywności zawodowej (lub jej braku) absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego. Są rozpatrywane w kontekście uzyskanego wykształcenia i kwalifikacji, mają bowiem służyć doskonaleniu procesu dydaktycznego i działań podejmowanych przez uczelnię związanych z wejściem absolwentów na rynek pracy. Uwzględnienie obiektywnych i subiektywnych wskaźników stwarza możliwość wielostronnej oceny procesu dydaktycznego, którego efektem ma być adekwatna do wykształcenia i kompetencji pozycja zawodowa.

Badanie pozwala także zdobyć informacje dotyczące dalszego kształcenia absolwentów, mogą wskazywać na konieczność dostosowania kompetencji zawodowych do rynku pracy.

Powyżej sformułowane cele przybierają postać następujących pytań badawczych:

- **Jaka jest sytuacja zawodowa absolwentów po ukończeniu studiów?**
 - czy obecnie pracują, uczą się dalej?
 - w jakim stopniu wykonywany zawód jest związany z kierunkiem ukończonych studiów?
 - w jaki sposób znaleźli obecną pracę?

- **Jaki wykonują zawód, na jakim pracują stanowisku?**
 - na jakim stanowisku pracują?
 - jaka jest forma obecnego zatrudnienia?
 - jakie uzyskują dochody?

- **Jakie formy kształcenia podejmowali po ukończeniu studiów?**
 - jak często absolwenci decydują się na kontynuowanie nauki (studia, studia podyplomowe, kursy, szkolenia, itp.)?
 - w jakim stopniu dokończenie jest związane z ukończonym kierunkiem studiów?

- **Jak absolwenci oceniają ukończone studia?**
 - jak oceniają uzyskaną wiedzę i kompetencje w kontekście poszukiwania pracy?
 - jak oceniają uzyskaną wiedzę i kompetencje w kontekście obecnie wykonywanej pracy?

Metodologia badania

Główne założenia projektu pozostają niezmiennie od pierwszej edycji badania absolwentów z 2012 roku. Nadrzędną intencją projektu jest odtworzenie ścieżki

zawodowej absolwentów Uniwersytetu z uwzględnieniem ich cech, które mogą różnicować przebieg kariery zawodowej.

Badanie od pierwszej edycji jest realizowane wśród absolwentów Uniwersytetu jednego rocznika – w tej edycji badania – absolwenci z 2015 roku. Badanie jest realizowane z wykorzystaniem elektronicznego formularza ankiety, do którego odsyłaacz (link) jest dystrybuowany na adresy email absolwentów poprzez uczelniany system elektroniczny. Zaproszenie do udziału w badaniu i podzielenie się swoimi opiniami zostało wysłane do 3065 absolwentów.

Badania z wykorzystaniem narzędzi elektronicznych z jednej strony sprzyjają elastyczności uczestnictwa w badaniu, zapewniają łatwość i szybkość przesyłania narzędzi oraz minimalizację kosztów, z drugiej zaś strony przekładają się na obniżoną skuteczność badania i niewielki odsetek zwrotów wypełnionych ankiet. Przez ostatnie lata realizacji projektu odsetek osób wypełniających ankietę systematycznie maleje. Pomimo monitorowania absolwentów, całą ankietę w tej edycji wypełniły 202 osoby (6,5% populacji).¹ Fakt ten powoduje określone konsekwencje związane z możliwością uogólniania wyników na całą populację absolwentów rocznik 2015 a także na poszczególne wydziały i kierunki jeśli uczestnicy badania stanowili tylko niewielką ich część.

Procedura realizacji części empirycznej badania, jak i analiza wyników spełniają wymogi ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, uwzględniającej rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)².

Analiza danych

Analiza danych zawartych w ankiecie miała charakter głównie ilościowy.

¹ Dla porównania: w pierwszej edycji badania (absolwenci 2012) uzyskano 17% kompletnych zwrotów, w poprzednim roku zaś (absolwenci 2014) kompletnie wypełnionych ankiet uzyskano 4,1%.

² Dz.U. 2018 poz. 1000

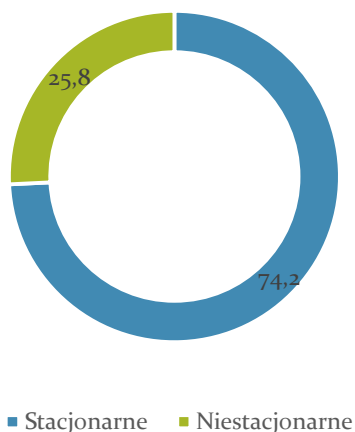
Uwzględnione w poszczególnych zestawieniach dane poddane zostały interpretacji ukazującej najbardziej widoczne powiązania między cechami.

Uczestnicy badania

Ze względu na tematykę badania w opisie badanych osób skoncentrowano się przede wszystkim na wskazaniu trybu i rodzaju studiów, ukończonym wydziale oraz kierunku studiów. To są te zmienne, które w bezpośredni sposób mogą różnicować opinie o przebiegu studiów i przebieg ścieżek zawodowych absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego.

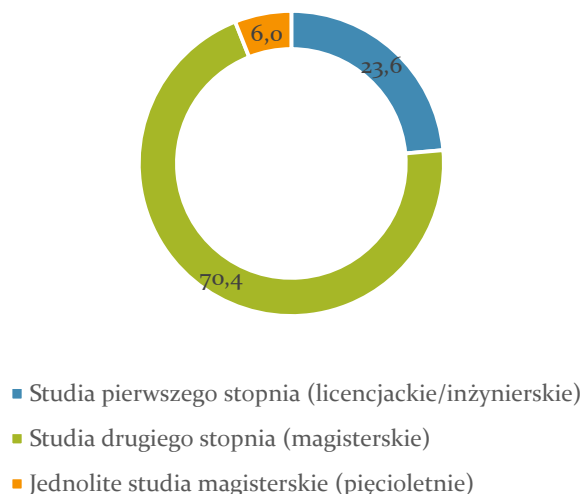
W badaniu udział wzięli przede wszystkim absolwenci studiów stacjonarnych (74,2%). Mając na uwadze rodzaj studiów – w badaniu udział wzięli głównie absolwenci studiów drugiego stopnia (70,4%). Absolwentów studiów pierwszego stopnia było 23,6%.

Tryb studiowania

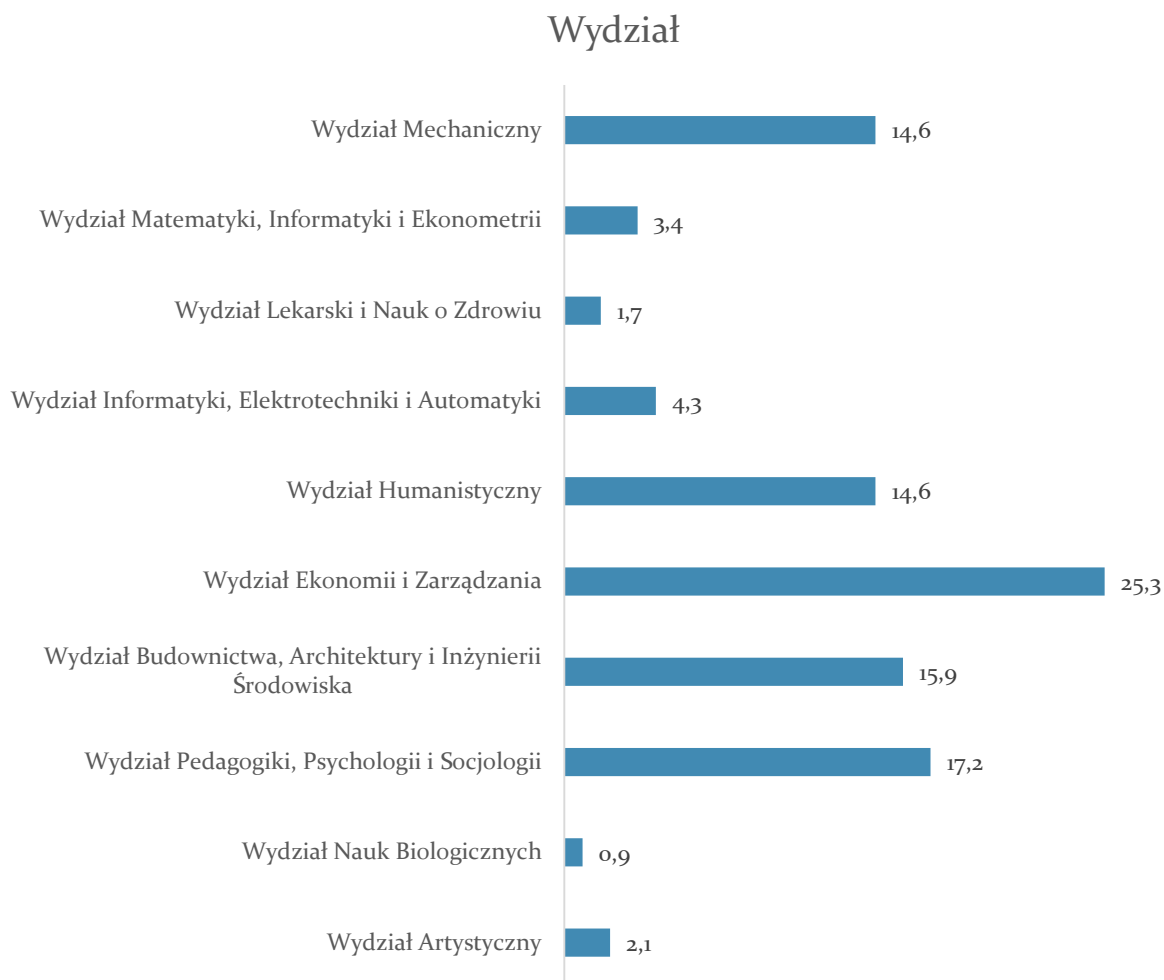
Wykres 1. Tryb studiowania (%)

Rodzaj ukończonych studiów

Wykres 2. Rodzaj ukończonych studiów (%)

Najbardziej licznie ankietę wypełnili absolwenci Wydziału Ekonomii i Zarządzania (25,2%), Wydziału Pedagogiki, Psychologii i Socjologii (17,2%) i Wydziału Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska (15,6%). W badaniu udział wzięło najmniej absolwentów z Wydziału Nauk Biologicznych (0,9%), Wydziału Lekarskiego i Nauk o Zdrowiu (1,7%) oraz Wydziału Artystycznego (2,1%), Wydziału Matematyki, Informatyki i Ekonometrii (3,4%) i Wydziału Informatyki, Elektrotechniki i Automatyki (4,3%). Sporadyczny udział w badaniu studentów tych wydziałów (poniżej 5%) powoduje, że nie mogą być one uwzględnione w analizach. Zostaną zaprezentowane w ogólnych zestawieniach statystycznych, dotyczących absolwentów, pojawią się także w tabelach w korelacji z wydziałami, jedynie jako ilustracja bardziej ogólnych prawidłowości na poziomie dziedzin takich jak humanistyka, nauki ścisłe czy techniczne.

Wykres 3. Ukończony wydział (%)

Odsetek absolwentów biorących udział w badaniu w podziale na kierunki studiów uświadamia, że uzyskane dane (liczebność osób biorących udział w badaniu z poszczególnych kierunków) nie daje nam możliwości prowadzenia analiz statystycznych na tym poziomie. Na 15 kierunkach odpowiedzi na pytania ankiety udzieliło maksymalnie 5 byłych studentów co uniemożliwia wnioskowanie i analizy ilościowe. Najczęściej na pytania ankiety odpowiadali absolwenci kierunków Filologia (14,6%), Pedagogika (13,7%), Zarządzanie (11,6%), Budownictwo (8,2%), Bezpieczeństwo narodowe (7,7%).

Tabela 1. Ukończony kierunek studiów (%)

Kierunek studiów	N	%
Architektura wnętrz	1	,4
Architektura i urbanistyka	6	2,6
Automatyka i Robotyka	2	,9
Bezpieczeństwo narodowe	18	7,7
Biologia	1	,4
Budownictwo	19	8,2
Edukacja muzyczna	2	,9
Edukacja techniczna	2	,9
Ekonomia	17	7,3
Elektrotechnika	2	,9
Filologia	34	14,6
Grafika	2	,9
Historia	2	,9
Informatyka	5	2,1
Inżynieria danych	1	,4
Inżynieria medyczna	1	,4
Inżynieria środowiska	12	5,2
Jazz i muzyka estradowa	1	,4
Matematyka	8	3,4
Mechanika i budowa maszyn	12	5,1
Pedagogika	32	13,7
Pielęgniarstwo	3	1,3
Praca socjalna	1	,4
Socjologia	6	2,6
Wychowanie fizyczne	2	,9
Zarządzanie	27	11,6
Zarządzanie i inżynieria produkcji	14	6,0
Ogółem	233	100,0

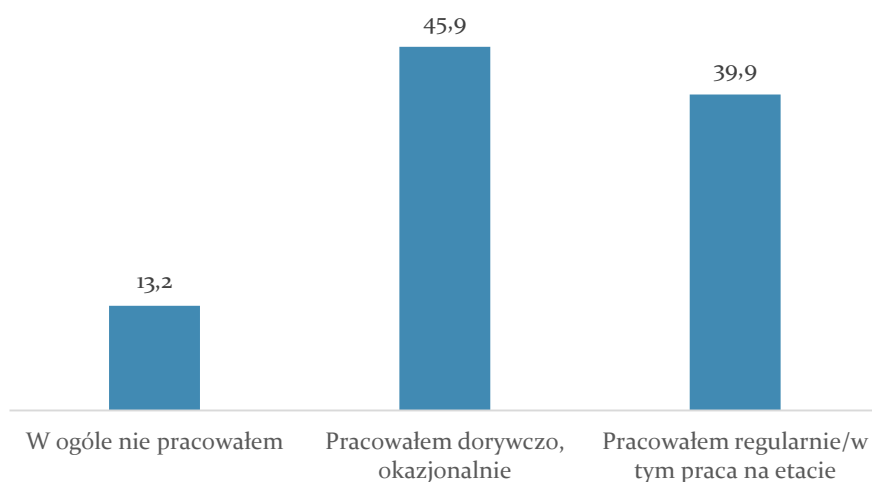
Aktywność na rynku pracy

Analizę aktywności absolwentów na rynku pracy rozpoczniemy od ustalenia poziomu aktywności zawodowej w czasie studiów. Podejmowanie pracy w czasie studiów staje się coraz bardziej powszechne, daje możliwość zdobycia środków ekonomicznych, ale także umiejętności i doświadczenia w wykonywaniu wielu prac. Zmieniający się rynek pracy (deficyt pracowników) powoduje przyjmowanie przez pracodawców nowych strategii

rekrutacji. Starają się oni wyszukiwać i wiązać z firmą studentów, proponując im staże, praktyki, pracę w niepełnym lub pełnym wymiarze godzin. Prognozy związane z rynkiem pracy (niedobory pracowników w wielu branżach) sprawiają, że tego typu zabiegi pracodawców można uznać za stały element systemu rekrutacyjnego. Dla wielu studentów praca wykonywana równoległe do procesu dydaktycznego, gdy wiąże się z kierunkiem studiów może być jego dobrym uzupełnieniem lub budowaniem alternatywnych kompetencji wynikających z nowego doświadczenia zawodowego.

Niemal 40% badanych absolwentów w czasie swoich studiów pracowało regularnie (także na etacie), prawie 46% wykonywało prace dorywcze, okazjonalne, a tylko 13,2% nie podejmowało w czasie studiów żadnych prac.

Uzyskane wyniki potwierdzają współczesne tendencje na rynku pracy w ich analizie trzeba uwzględnić fakt, że niektóre kierunki studiów, mocno obciążające studentów (np. medycyna) dają mniejsze szanse na podejmowanie dodatkowych stałych zajęć zawodowych inne jak informatyka czy pedagogika takich możliwości dają więcej.

Wykres 4. Aktywność zawodowa w trakcie studiów (%).

W trakcie studiów najbardziej aktywni zawodowo byli zbadani absolwenci Wydziału Ekonomii i Zarządzania, 54,2% z nich pracowało regularnie (także na etacie) a 32,2% podejmowało prace dorywcze. Podobnie proporcje zatrudnienia rozkładają się na Wydziale Mechanicznym (41,2% - regularnie; 41,2% - dorywczo, okazjonalnie). Jako aktywnych zawodowo należy także wskazać absolwentów Wydziału Budownictwa,

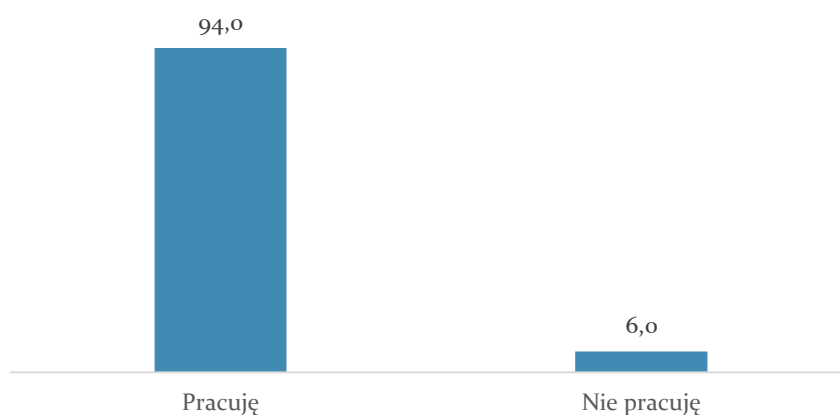
Architektury i Inżynierii Środowiska (35,1% - regularnie; 48,6% - dorywczo, okazjonalnie). Inaczej kwestia aktywności zawodowej w czasie studiów wygląda na Wydziałach Pedagogiki, Psychologii i Socjologii i Wydziale Humanistycznym, tutaj byli studenci znacznie częściej podejmowali prace dorywcze, okazjonalne (WPPiS – 57,5%, WH – 55,9%) niż regularne (WPPiS – 27,5%, WH – 29,4%).

Tabela 2. Aktywność zawodowa w trakcie studiów (%).

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
W ogóle nie pracowałem			12,5	10,8	11,9	14,7		25,0	12,5	8,8
Pracowałem dorywczo, okazjonalnie	80,0	50,0	57,5	48,6	32,2	55,9	20,0	50,0	62,5	41,2
Pracowałem regularnie/w tym praca na etacie	20,0	50,0	27,5	35,1	54,2	29,4	80,0	25,0	25,0	41,2

Podstawowym wskaźnikiem monitoringu karier zawodowych absolwentów jest ich aktywność zawodowa, która weryfikuje zdobyte w czasie studiów wiedzę, umiejętności, kompetencje. Daje też możliwość odpowiedzi na pytanie o dopasowanie lub niedopasowanie szeroko pojętych, nabytych w czasie studiów kompetencji do rynku pracy. W takim przypadku zgodność wykonywanej pracy z kierunkiem studiów byłaby dowodem na dopasowanie – uczelnia kształci pracowników potrzebnych na rynku pracy, a niezgodność na niedopasowanie.

94% badanych absolwentów jest aktywnych zawodowo 6% w trakcie realizacji badania (maj – lipiec 2019) nie pracowało. Odsetek bezrobotnych absolwentów jest niemal identyczny jak stopa bezrobocia podawana przez Wojewódzki Urząd Pracy (na koniec lutego 2019 – 6,2%). Przy otwartym rynku pracy (deficyt pracowników, bardzo niska stopa bezrobocia) trudno formułować wnioski o wpływie uzyskanego wykształcenia i kompetencji na fakt zatrudnienia. W takim przypadku odwołać się trzeba do innych zmiennych np. uzyskiwane zarobki czy stanowisko pracy, co uczynimy w dalszej części raportu.

Wykres 5. Aktualna aktywność zawodowa (%).

Uwzględniając w analizie wydział, który ukończyli absolwenci można sformułować tezę, że relatywnie większe problemy na rynku pracy mają byli studenci Wydziału Humanistycznego, bez pracy pozostaje co dziesiąty zbadany absolwent tego wydziału (11,8%). Poza rynkiem pracy pozostaje także 7,5% absolwentów Wydziału Pedagogiki Psychologii i Socjologii, 6,8% Wydziału Ekonomii i Zarządzania, 5,9% Wydziału Mechanicznego i 2,7% Wydziału Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska. Można przyjąć, że nieco częściej poza rynkiem pracy pozostają absolwenci kończący kierunki mieszczące się w szeroko pojętej humanistyce, uwzględnić jednak trzeba fakt, że kierunki pedagogiczne i humanistyczne charakteryzują się wyższym poziomem feminizacji (studiuje na nich więcej kobiet niż mężczyzn) niż na kierunkach technicznych. Pozostawanie poza rynkiem pracy może więc wiązać się z pełnieniem przez kobiety ról rodzicielskich i mieć charakter tymczasowy.

Tabela 3. Aktualna aktywność zawodowa a wydział (%).

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Pracuję	100,0	100,0	92,5	97,3	93,2	88,2	100,0	100,0	100,0	94,1
Nie pracuję			7,5	2,7	6,8	11,8				5,9

Dominującą formą zatrudnienia absolwentów jest praca najemna na pełny etat (79,8%), co dziesiąty absolwent (9,9%) prowadzi własną działalność gospodarczą. Inne formy zatrudnienia (niepełny etat, praca dorywcza lub inne) to około 10% deklarowanych aktywności zawodowych.

Wykres 6. Charakter aktywności zawodowej (%).

Wydział, na którym studiowali absolwenci w niewielkim stopniu wpływa na formę ich zatrudnienia. W każdym przypadku dominuje praca najemna na pełny etat (około 80% wskazań). Jedyna różnica polega na tym, że absolwenci Wydziału Nauk Biologicznych (50%) oraz Wydziału Elektrotechniki, Informatyki i Automatyki (50%) częściej niż inni prowadzą własną działalność gospodarczą.

Tabela 4. Charakter aktywności zawodowej a wydział (%).

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Inna odpowiedź			10,0	5,4	6,8	17,6				5,9
Praca najemna, pełny etat	80,0	50,0	80,0	83,8	79,7	79,4	50,0	100,0	87,5	82,4
Praca najemna, niepełny etat			5,0		1,7	2,9			12,5	
Własna działalność gospodarcza	20,0	50,0	5,0	10,8	10,2		50,0			11,8
Praca dorywcza, sezonowa					1,7					

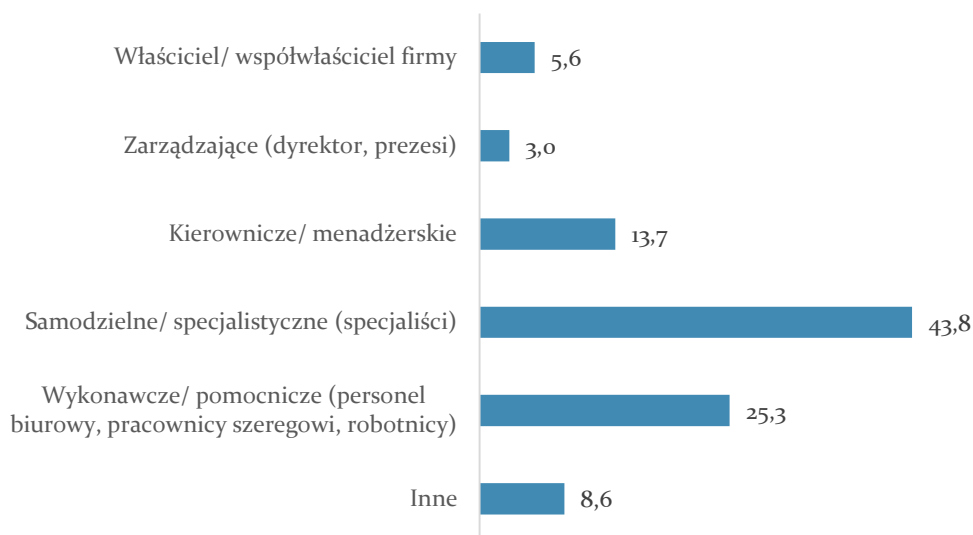
Zawód

Sytuowanie się w strukturze zarządzania przedsiębiorstw i firm jest kolejnym wskaźnikiem mówiącym o przygotowaniu zawodowym i kompetencjach. Można przyjąć, że im kompetencje wyższe tym wyższe będą zajmowane pozycje przez absolwentów. Należy poczynić jednak uwagę, że lokowanie się w strukturze firm jest także uzależnione od jej „otwartości” czyli zapotrzebowania na nowych pracowników na określonych stanowiskach. Badani absolwenci nie licząc ich ewentualnego zatrudnienia w czasie

studiów są na początku kariery zawodowej, studia kończyli w 2015 roku, osiągniętą pozycję w ciągu czterech lat należy więc traktować jako początek kariery zawodowej.

Najczęściej absolwenci zajmują samodzielne/specjalistyczne stanowiska pracy (43,8%), jedna czwarta z nich (25,3%) obejmuje stanowiska wykonawcze/pomocnicze (personel biurowy, pracownicy szeregowi, robotnicy). Wyższy szczebel zarządzania (kierownicy/menadżerowie) zadeklarowało 13,7% badanych, 3% zajmuje najwyższe stanowiska zarządzające (dyrektorzy/prezesi) a 5,6% to właściciele lub współwłaściciele firm. Pomijając odpowiedzi niejednoznaczne (inne 8,6%) ponad 66% absolwentów zajmuje stanowiska związane z wyższymi kompetencjami i organizowaniem pracy innych pracowników, lokując się na różnych pozycjach w strukturze przedsiębiorstw.

Zajmowaniu wyższych stanowisk bezpośrednio po ukończeniu studiów sprzyja obecny rynek pracy, na którym obserwować można duże deficyty także wśród kadry zarządzającej. Sprzyjają temu także dostosowywane do rynku pracy strategie pracodawców w pozyskiwaniu nowych pracowników, o których wspomnieliśmy już wyżej. Wiążą się one z zatrudnianiem absolwentów w czasie studiów i projektowaniu ich kariery zawodowej z uwzględnieniem wcześniejszych lat pracy.

Wykres 7. Aktualne stanowisko pracy (%).

Uznając wyższe pozycje w strukturze zatrudnienia jako konsekwencje posiadanych kompetencji i chłonności rynku pracy należy wskazać absolwentów Wydziału Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska i Wydziału Mechanicznego jako tych,

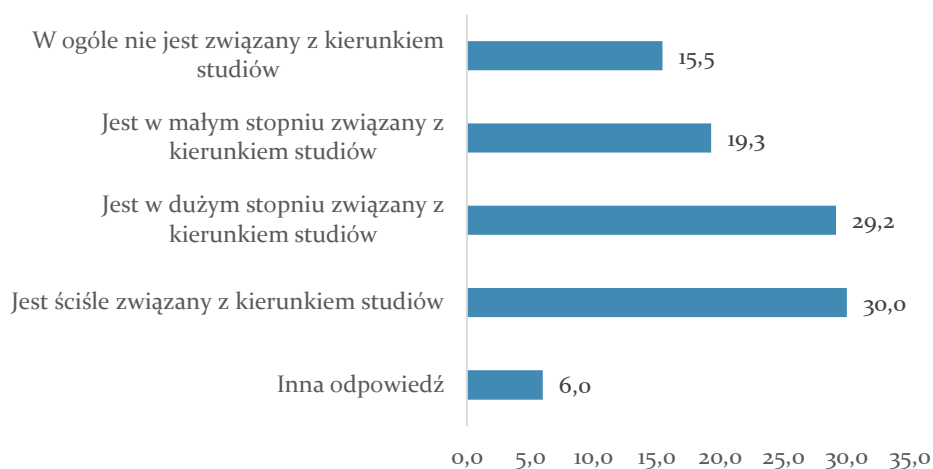
którym w największym stopniu udaje się rozpocząć karierę zawodową na średnim i wyższym szczeblu zarządzania, połowa z nich wykonuje pracę samodzielnych specjalistów, jedna piąta kierownicze menadżerskie i powyżej 5% prowadzi własne firmy. Dodatkowo 8,3% absolwentów WBAIŚ zajmuje stanowiska zarządzające (dyrektor/prezes). Absolwenci Wydziału Ekonomii i Zarządzania podobnie jak Wydziału Humanistycznego częściej podejmują pracę na stanowiskach wykonawczych, różnią się jednak od nich zajmując zdecydowanie częściej stanowiska kierownicze różnego szczebla. Wydział Pedagogiki Psychologii i Socjologii charakteryzuje się najwyższym odsetkiem zajmujących pozycje samodzielnych specjalistów (57,5%), nieco rzadziej są kierownikami i menadżerami (12,5%) i zdecydowanie rzadziej zarządzają firmami (2,5%) lub tworzą własne (2,5%).

Tabela 5. Aktualne stanowisko pracy a wydział (%).

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Brak odpowiedzi			10,0	2,7	8,5	17,6		50,0		5,9
Wykonawcze/ pomocnicze (personel biurowy, pracownicy szeregowi, robotnicy)	40,0		15,0	16,2	35,6	38,2		50,0	37,5	17,6
Samodzielne/ specjalistyczne (specjaliści)	40,0	50,0	57,5	48,6	28,8	38,2	60,0		62,5	50,0
Kierownicze/ menadżerskie			12,5	18,9	15,3	5,9	20,0			20,6
Zarządzające (dyrektor, prezesi)		50,0	2,5	8,1	3,4					
Właściciel/ współwłaściciel firmy	20,0		2,5	5,4	8,5		20,0			5,9

Problem dopasowania własnych kompetencji i umiejętności zawodowych można rozpatrywać w kontekście powiązania kierunku studiów z wykonywaną pracą. Wpływ na wzajemne relacje tych czynników mają także inne elementy rynku pracy, takie jak zmiany technologiczne, trendy krajowe czy ogólnoświatowe (rezygnacja z energetyki wysokoemisyjnej, niski przyrost naturalny, itp.). Najczęściej absolwenci podejmują pracę ściśle (30,0%) lub w dużym stopniu (29,2%) związaną z ukończonym kierunkiem studiów. Kolejne 20% badanych deklaruje mały stopień powiązania a 15,5% wykonuje pracę w

ogóle z kierunkiem studiów nie związaną. Można uznać, że poziom dopasowania zawodu wyuczonego (zdobytych w czasie studiów kompetencji) i wykonywanego jest wysoki.

Wykres 8. Powiązanie aktywności zawodowej z kierunkiem studiów (%).

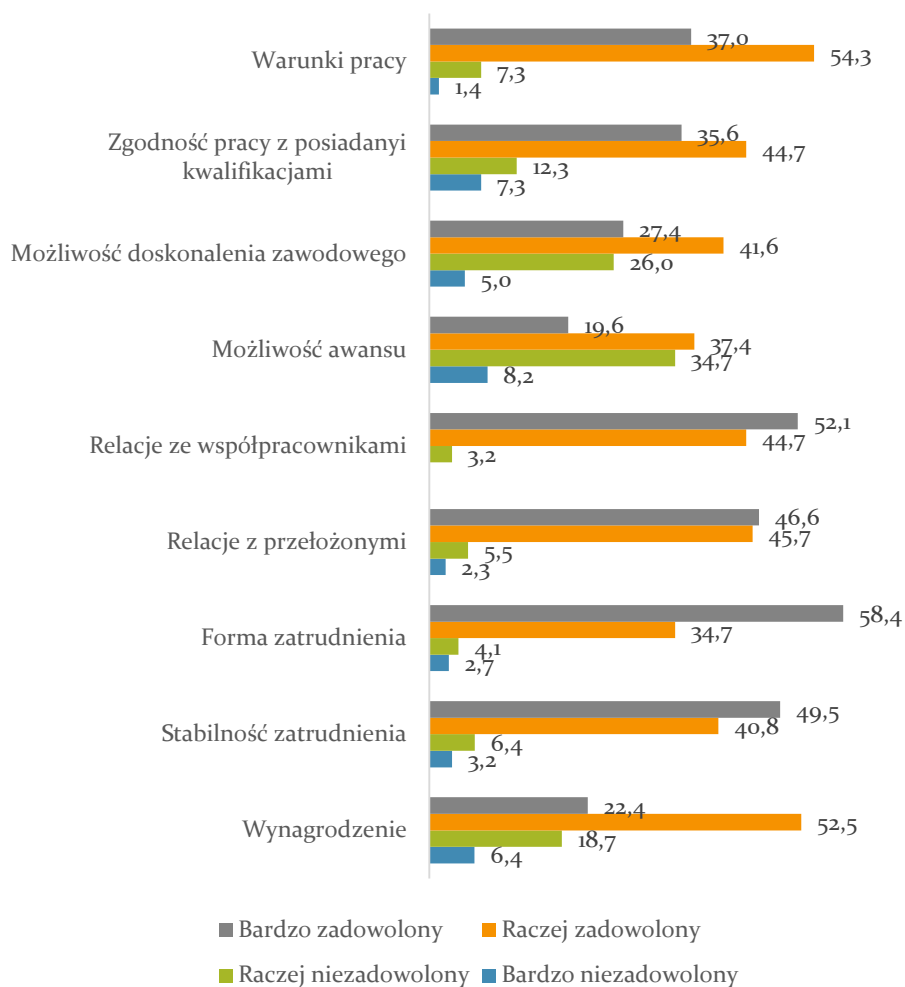
Powiązanie ukończonego kierunku studiów z wykonywaną pracą najczęściej deklarują byli studenci WBAIŚ (86,5% - suma odpowiedzi ściśle i w dużym stopniu związany), następnie WM (58,5%) i WPPiS (55,0%). Na drugim biegunie, największego niedopasowania znajdują się byli studenci WEZ (52,5% - suma odpowiedzi w małym stopniu i w ogóle niepowiązany).

Tabela 6. Powiązanie aktywności zawodowej z kierunkiem studiów a wydział (%).

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Brak odpowiedzi			7,5	2,7	6,8	11,8				5,9
Jest ściśle związany z kierunkiem studiów	40,0		27,5	59,5	8,5	35,3	70,0	100,0	37,5	11,8
Jest w dużym stopniu związany z kierunkiem studiów	40,0		27,5	27,0	32,2	17,6	20,0		25,0	47,1
Jest w małym stopniu związany z kierunkiem studiów	20,0	50,0	20,0	8,1	30,5	14,7			25,0	20,6
W ogóle nie jest związany z kierunkiem studiów		50,0	17,5	2,7	22,0	20,6	10,0		12,5	14,7

Zadowolenie absolwentów z różnych wymiarów pracy jest kolejnym elementem w ogólnej ocenie ich wykształcenia i kompetencji w konfrontacji z rynkiem pracy. Odnosząc się do oceny warunków pracy absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego należy stwierdzić, że są oni najczęściej bardzo lub raczej zadowoleni ze wszystkich poddanych

ocenie aspektów. Najwyższa ocena (bardzo zadowolony) jest przypisywana najczęściej formie zatrudnienia (58,4%), przypomnijmy, że zdecydowana większość absolwentów jest zatrudniona na etacie, relacjom ze współpracownikami (52,1%), stabilności zatrudnienia (49,5%) i relacjom z przełożonymi (46,6%). Badani są raczej zadowoleni z warunków pracy (54,3%), wynagrodzenia (52,5%), zgodnością pracy z posiadanymi kwalifikacjami (44,7%) i relacjami ze współpracownikami (44,7%). Umiarkowany brak zadowolenia (raczej niezadowolony) najczęściej dotyczy takich kwestii jak: brak możliwości awansu (34,7%), brak możliwości doskonalenia zawodowego (26,0%) i niskie wynagrodzenie (18,7%). Brak możliwości awansu (8,2%), niezgodność pracy z kwalifikacjami (7,3%) i niskie wynagrodzenia (6,4%) to aspekty, które uzyskały najniższe oceny (bardzo niezadowolony). Sumując oceny negatywne (raczej i bardzo niezadowolony) możemy stwierdzić, że największym problemem absolwentów w ich dotychczasowej pracy jest brak możliwości awansu (42,9%) i niskie wynagrodzenia (25,1%). Oba elementy powiązane są dość mocno ze stażem pracy i na początku kariery zawodowej nie muszą wprost wynikać z posiadanych kompetencji. Można więc przyjąć, że najprawdopodobniej ten element (długość zatrudnienia) wpływa na negatywne oceny.

Wykres 9. Zadolenie z różnych wymiarów pracy (%)

Zestawienie oceny różnych aspektów pracy z ukończonym wydziałem studiów nie daje jednoznacznego obrazu. Możemy jednak stwierdzić, że częściej niż inni badani swoje niezadowolenie deklarują absolwenci Wydziału Humanistycznego - 33,3% z nich jest niezadowolonych z uzyskiwanych wynagrodzeń, 20,0% ze stabilności zatrudnienia, częściej są także niezadowoleni z formy zatrudnienia (16,7%), relacji z przełożonymi (13,3%) i możliwości doskonalenia zawodowego (36,7%). Natomiast najmniej narzekającymi na różne wymiary pracy okazali się absolwenci Wydziału Mechanicznego, ponad 90% z nich jest zadowolonych z wynagrodzeń, stabilności i formy zatrudnienia, relacji z przełożonymi i współpracownikami a także z warunków pracy.

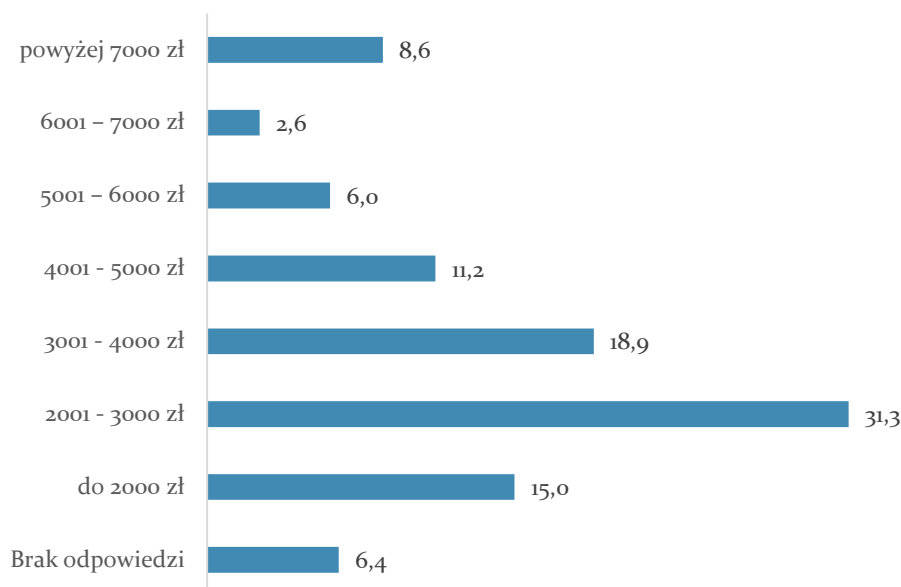
Tabela 7. Zadowolenie z różnych wymiarów pracy a wydział (%)

		WA	WNB	WPP iS	WBA IŚ	WEZ	WH	WIE A	WLi NoZ	WMI E	WM
Wynagrodzenie	niezadowolony			45,9	27,8	16,4	33,3	10,0	50,0	37,5	9,4
	zadowolony	100,0	100,0	54,1	72,2	83,6	66,7	90,0	50,0	62,5	90,6
Stabilność zatrudnienia	niezadowolony		50,0	13,9	5,6	9,1	20,0	10,0			3,1
	zadowolony	100,0	50,0	86,1	94,4	90,9	80,0	90,0	100,0	100,0	96,9
Forma zatrudnienia	niezadowolony			2,7	5,6	10,9	16,7				3,1
	zadowolony	100,0	100,0	97,3	94,4	89,1	83,3	100,0	100,0	100,0	96,9
Relacje z przełożonymi	niezadowolony			2,7	2,8	10,9	13,3	20,0		12,5	6,3
	zadowolony	100,0	100,0	97,3	97,2	89,1	86,7	80,0	100,0	87,5	93,8
Relacje ze współpracownikami	niezadowolony			2,7	5,6			10,0			9,4
	zadowolony	100,0	100,0	97,3	94,4	100,0	100,0	90,0	100,0	100,0	90,6
Możliwość awansu	niezadowolony	80,0	50,0	54,1	55,6	36,4	43,3	40,0	25,0	37,5	25,0
	zadowolony	20,0	50,0	45,9	44,4	63,6	56,7	60,0	75,0	62,5	75,0
Możliwość doskonalenia zawodowego	niezadowolony	20,0	50,0	29,7	36,1	30,9	36,7	30,0	25,0	12,5	28,1
	zadowolony	80,0	50,0	70,3	63,9	69,1	63,3	70,0	75,0	87,5	71,9
Zgodność pracy z posiadanymi kwalifikacjami	niezadowolony	20,0	100,0	21,6	13,9	30,9	10,0	10,0		12,5	15,6
	zadowolony	80,0		78,4	86,1	69,1	90,0	90,0	100,0	87,5	84,4
Warunki pracy	niezadowolony			10,8	11,1	9,1	10,0	10,0			6,3
	zadowolony	100,0	100,0	89,2	88,9	90,9	90,0	90,0	100,0	100,0	93,8

Wynagrodzenie za pracę absolwentów ilustruje ich pozycję w hierarchii dochodów, w pytaniu proszono badanych o podanie kwoty netto na rękę jaką otrzymują za swoją pracę. Największy odsetek badanych (31,3%) uzyskuje dochody w przedziale 2001-3000zł, jedna piąta respondentów (18,9%) lokuje się w przedziale 3001-4000zł. Kolejne 20% badanych uzyskuje dochody powyżej 4000 do 7000 zł. a 8,6% powyżej 7000 zł. Najniższe dochody do 2000 zł deklaruje 15% absolwentów.

Biorąc pod uwagę średnie zarobki brutto w Polsce w pierwszym kwartale 2019 roku (4950zł)³ należy zauważyć, że niemal 30% absolwentów w czwartym roku po ukończeniu studiów na początku swojej kariery zawodowej ma zarobki wyższe od średniej.

³ dane GUS

Wykres 10. Wynagrodzenie (%).

Odnotowujemy dość wyraźne zróżnicowanie uzyskiwanych dochodów ze względu na ukończony wydział Uniwersytetu Zielonogórskiego. Absolwenci Wydziału Humanistycznego i Pedagogiki Psychologii i Socjologii uzyskują niższe dochody niż ich rówieśnicy z Wydziału Mechanicznego, Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska a także Wydziału Ekonomii i Zarządzania. Powyższe zróżnicowanie ilustrują dane dotyczące absolwentów analizowanych wydziałów zarabiających powyżej 4000zł: WPPiS – 5,0%; WH – 5,8%; WEZ - 32,3%; WBAiŚ – 40,5%; WM – 44,1%. Zakładamy, że przyczyną takiego zróżnicowania jest niżej płatna praca w sferze budżetowej głównie w szkolnictwie i urzędach publicznych a tam najczęściej podejmują pracę absolwenci kończący kierunki społeczne i humanistyczne.

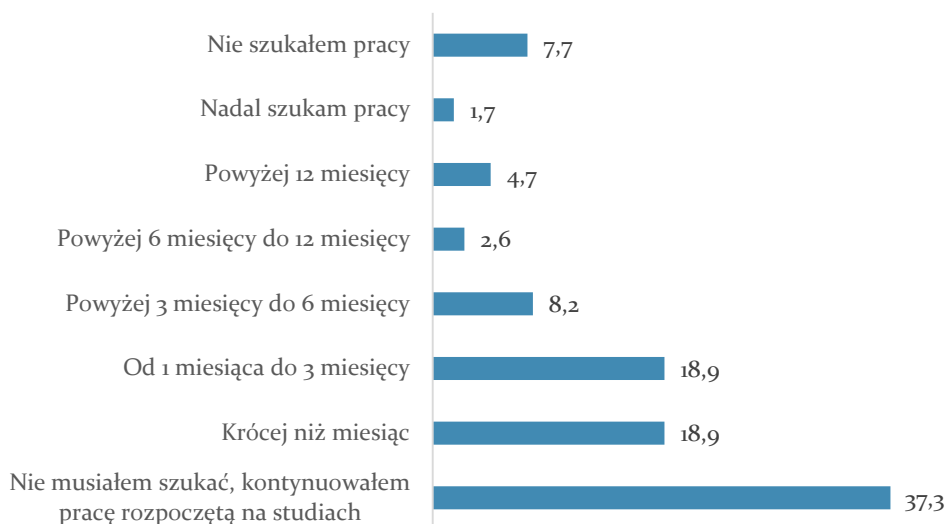
Tabela 8. Wynagrodzenie a wydział (%)

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
			7,5	2,7	8,5	11,8				5,9
do 2000 zł			42,5	10,8	3,4	29,4		25,0	12,5	
2001 - 3000 zł	60,0	50,0	35,0	29,7	32,2	38,2		25,0	37,5	23,5
3001 - 4000 zł	20,0	50,0	10,0	16,2	23,7	14,7	10,0	50,0	12,5	26,5
4001 - 5000 zł	20,0		5,0	10,8	8,5	2,9	10,0		25,0	29,4
5001 - 6000 zł				2,7	15,3	2,9			12,5	5,9
6001 - 7000 zł					3,4		20,0			5,9
powyżej 7000 zł				27,0	5,1		60,0			2,9

Jak ustaliliśmy wcześniej 6% absolwentów UZ z 2015 roku pozostaje poza rynkiem pracy. Ich sytuacja najczęściej jest konsekwencją pełnienia innych ról, przede wszystkim macierzyńskich i wychowawczych, które powodują czasowy brak aktywności zawodowej (6 osób). Kolejne 2 przypadki to osoby zajmujące się domem, tutaj możemy mieć do czynienia z sytuacją wyboru lub konieczności. Konieczność najczęściej wiąże się z opieką nad niepełnosprawnymi członkami rodziny a wybór może być związany z dobrą sytuacją materialną i brakiem konieczności podejmowania aktywności zawodowej. Odnotowaliśmy tylko 2 przypadki osób bezrobotnych i poszukujących pracy co świadczy o bardzo wysokim prawdopodobieństwie znalezienia pracy po ukończeniu Uniwersytetu Zielonogórskiego. Na tak dobrą sytuację - na co zwracaliśmy uwagę już wcześniej - może mieć także wpływ rynek pracy, który stał się rynkiem pracownika, najniższy po 1989 roku poziom bezrobocia i brak pracowników w wielu branżach powoduje, że znalezienie jakiegokolwiek pracy jest zdecydowanie łatwiejsze niż kilka lat wcześniej.

Argumentem na rzecz powyżej sformułowanej tezy jest sposób i czas niezbędny do znalezienia pracy przez absolwentów. Ponad 75% absolwentów uzyskało pracę niejako „z marszu” najpóźniej 3 miesiące po skończeniu studiów. Ponad 37% z nich nie musiało szukać pracy w ogóle, ponieważ kontynuowało pracę rozpoczętą na studiach. Ta ścieżka kariery zawodowej staje się coraz bardziej powszechna i należy przypuszczać, że jej znaczenie będzie rosło na rynku pracy. Wspominaliśmy w pierwszej części analiz o nowych strategiach pracodawców, które koncentrują się na pozyskiwaniu pracowników

na etapie ich edukacji. W związku z tym system kształcenia uniwersyteckiego powinien w większym stopniu uwzględniać te zmiany i starać się możliwie najwcześniej w procesie dydaktycznym umożliwić studentom kontakty z pracodawcami i odbywanie praktyk i staży a także podejmowanie pracy.

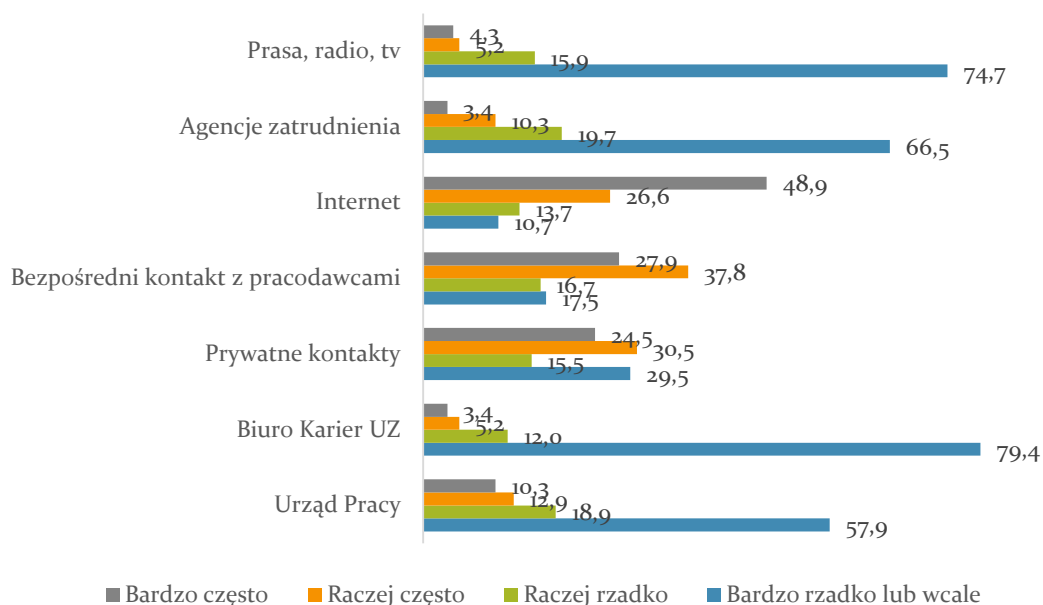
Wykres 11. Okres poszukiwania pracy po studiach (%).

Okres poszukiwania pracy zależy od ukończonego wydziału. Najmniej problemów ze znalezieniem pracy mieli absolwenci WM (67,7%) i WBAIŚ, 67,5%, najczęściej kontynuowali pracę rozpoczętą na studiach bądź poszukiwała jej krócej niż miesiąc. Na pozostałych wydziałach, które objęte zostały analizą odsetek absolwentów krótko szukających pracy był niższy i wynosił: WEZ – 54,2%; WH – 50,0%; WPPiS – 37,5%.

Tabela 9. Okres poszukiwania pracy po studiach a wydział (%).

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Nie musiałem szukać, kontynuowałem pracę rozpoczętą na studiach	40,0	50,0	20,0	45,9	35,6	26,5	80,0	50,0		55,9
Krócej niż miesiąc			17,5	21,6	18,6	23,5	10,0	25,0	50,0	11,8
Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	20,0		32,5	16,2	16,9	17,6	10,0	25,0	12,5	14,7
Powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	40,0		5,0	2,7	8,5	8,8			37,5	8,8
Powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy			10,0	2,7	1,7					
Powyżej 12 miesięcy			7,5	2,7	6,8	5,9				2,9
Nadal szukam pracy				2,7	1,7	5,9				
Nie szukałem pracy		50,0	7,5	5,4	10,2	11,8				5,9

Poszukiwanie zatrudnienia przez absolwentów koncentruje się na trzech głównych kanałach, jest to Internet (75,5%), bezpośredni kontakt z pracodawcą (65,7%) i prywatne kontakty (55,0%) - prezentowane dane są sumą odpowiedzi „Bardzo często” i „Raczej często”. Zdecydowanie mniej istotne są pozostałe sposoby poszukiwania pracy, rzadko, bardzo rzadko lub wcale absolwenci nie korzystają z biura karier Uniwersytetu Zielonogórskiego (91,4%) z prasy, radia i telewizji (90,6%), agencji zatrudnienia (86,2%) i urzędów pracy (76,8%). Okazuje się, że formalne instytucje powołane do kojarzenia pracowników i pracodawców odgrywają niewielką rolę w procesie poszukiwania pracy przez absolwentów. Jedną z mało istotnych instytucji z punktu widzenia poszukiwania pracy przez absolwentów jest uczelniane Biuro Karier. Należy jednak zwrócić uwagę, że odgrywa ono nieco inną rolę, jego funkcją jest także organizowanie targów, praktyk, staży. W konsekwencji Biuro Karier może mieć duży udział w „kojarzeniu” studentów z pracodawcami w trakcie studiów a praca w trakcie studiów, jest jak wykazały badania jednym z najbardziej istotnych czynników wchodzenia płynnie i bezproblemowo na rynek pracy.

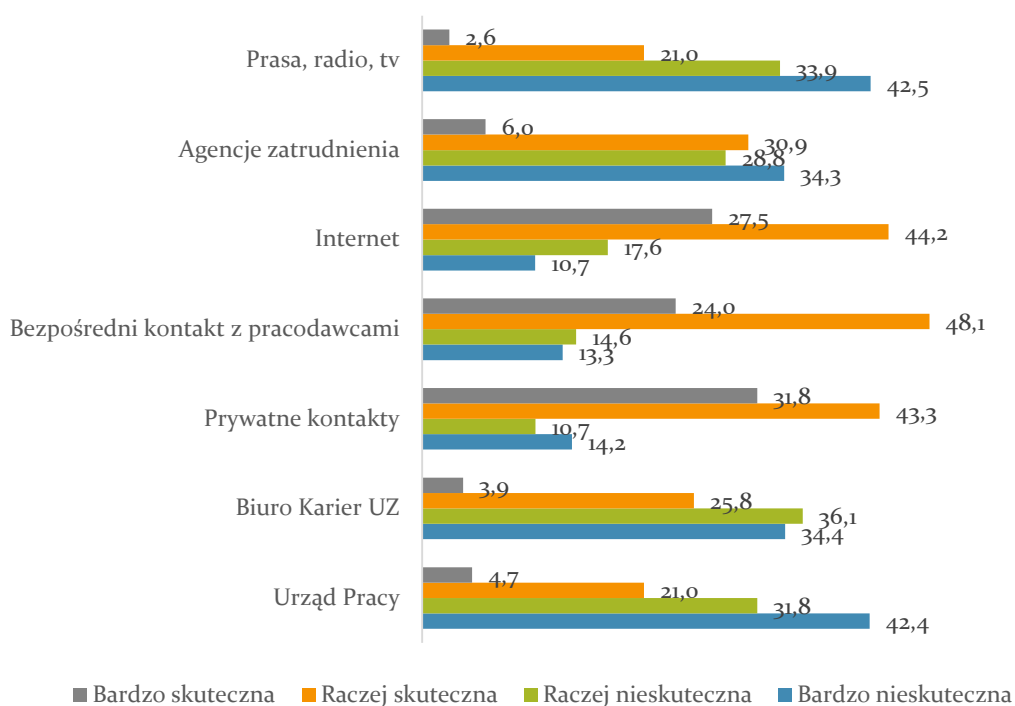
Wykres 12. Częstotliwość wykorzystywania narzędzi w poszukiwaniu zatrudnienia (%)

Korzystanie z różnych kanałów poszukiwania pracy zależy od uznania ich skuteczności, racjonalny wybór powinien opierać się na takiej analizie. Z tego punktu widzenia, jak wykazaliśmy wyżej bardziej niż instytucje rynku pracy (urzędy, biura i agencje) absolwenci cenią sobie bezpośrednie kontakty i korzystanie z nowych technologii (internet). Stawiając pytanie czy ukończony wydział predestynuje do szczególnego sposobu poszukiwania pracy należy odpowiedzieć, że nie. Częstotliwość wykorzystania lub nie określonych kanałów poszukiwania zatrudnienia jest podobna u wszystkich absolwentów. Zdarzają się niewielkie różnice nie podważają one jednak powyższych ustaleń.

Tabela 10. Częstotliwość wykorzystywania narzędzi w poszukiwaniu zatrudnienia a wydział – zrekodowane odpowiedzi „bardzo często” i „często” (%)

	WA	WNB	WPPiS	WBAiŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMiE	WM
Urząd Pracy	0,0	3,8	1,7	6,2	6,5	6,7	0,0	4,3	0,0	3,8
Biuro Karier UZ	30,0	25,0	24,6	22,5	25,8	20,0	30,0	14,3	33,3	28,8
Prywatne kontakty	40,0	35,0	23,7	31,2	22,6	26,7	30,0	30,0	33,3	27,9
Bezpośredni kontakt z pracodawcami	20,0	31,2	36,4	32,5	32,3	20,0	40,0	40,0	33,3	28,8
Internet	0,0	3,8	8,5	5,0	6,5	13,3	0,0	8,6	0,0	4,8
Agencje zatrudnienia	10,0	1,2	5,1	2,5	6,5	13,3	0,0	2,9	0,0	5,8

Jako najbardziej skuteczne uznawane są przez absolwentów te sposoby poszukiwania pracy, które są przez nich najczęściej doświadczane. O skuteczności podejmowanych działań świadczy odsetek pracujących absolwentów (94,0%) i długość poszukiwania pracy (najczęściej do 3 miesięcy – 75,0%). Sumując odpowiedzi „Bardzo skuteczna” i „Raczej skuteczna” uzyskaliśmy listę najbardziej efektywnych działań związanych z poszukiwaniem pracy. Na pierwszym miejscu wymieniane są prywatne kontakty – 75,1%, następnie bezpośredni kontakt z pracodawcą – 72,1% i internet – 71,7%. Okazuje się, że instytucje, których głównym celem jest pomoc w znalezieniu pracy absolwentom nie spełniają oczekiwanej roli. W hierarchii skuteczności działań oceniane są najniżej. I tak jako najmniej skuteczny sposób poszukiwania pracy absolwenci wskazują ogłoszenia w prasie, radiu i telewizji – 74,2%, Urząd Pracy – 74,2%; Biuro Karier UZ – 70,5% i Agencje Zatrudnienia – 63,1%.

Wykres 13. Ocena skuteczności narzędzi w poszukiwaniu zatrudnienia (%).

Bez względu na ukończony wydział UZ, absolwenci są zasadniczo zgodni co do skuteczności lub jej braku poszczególnych sposobów poszukiwania pracy. Obserwowane niewielkie różnice nie dają podstaw do wskazania jakiegokolwiek wydziału jako specyficznego pod tym względem. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że w

poszukiwaniu pracy z bezpośrednich kontaktów z pracodawcami najrzadziej korzystali absolwenci WH (9,1%) a z prywatnych kontaktów (19,0%) WPPiS.

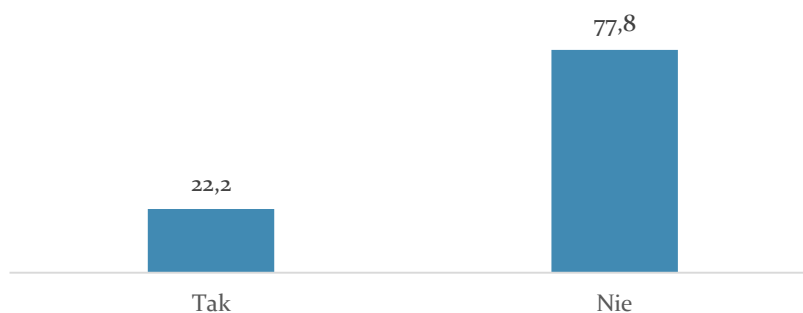
Tabela 11. Ocena skuteczności narzędzi w poszukiwaniu zatrudnienia a wydział (%) – zrekodowane odpowiedzi „bardzo skuteczne” i „raczej skuteczne”

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Urząd Pracy	16,7	9,6	8,7	7,1	12,5	18,2	13,3	11,0	20,0	7,3
Biuro Karier UZ	22,2	24,3	23,4	24,7	22,5	27,3	26,7	22,9	20,0	26,8
Prywatne kontakty	22,2	24,3	19,0	27,1	22,5	27,3	23,3	23,9	20,0	26,0
Bezpośredni kontakt z pracodawcami	22,2	22,6	23,4	25,9	22,5	9,1	23,3	22,9	40,0	22,8
Internet	5,6	10,4	16,8	9,4	12,5	9,1	6,7	11,9	0,0	10,6
Agencje zatrudnienia	11,1	8,7	8,7	5,9	7,5	9,1	6,7	7,3	0,0	6,5

Podejmowane kształcenie

Podejmowanie dalszego kształcenia przez absolwentów może być przejawem dwóch strategii przystosowawczej i rozwojowej. Przez przystosowawczą rozumiemy konieczność przekwalifikowania się w celu podjęcia innego zawodu niż wyuczony. W sensie ogólnym najczęściej świadczy o niedopasowaniu systemu edukacyjnego do potrzeb rynku pracy. Doksztalcenie rozwojowe związane jest z podnoszeniem kwalifikacji w wyuczonym zawodzie, otwiera drogę do awansu i osiągnięcia kolejnych pozycji w strukturze zatrudnienia i zarządzania firmą lub przedsiębiorstwem. W obu przypadkach dalsze studia mogą mieć charakter dłuższej (studia I i II stopnia) lub krótszej edukacji (studia podyplomowe, kursy). Granica dotycząca wskazanych strategii nie jest ostra i jednoznaczna, wynika to z procesu kształcenia, który z natury jest nieco opóźniony w stosunku do zmian technologicznych w przemyśle czy funkcjonowaniu różnych instytucji i często po ukończeniu studiów wymaga uzupełnienia wiedzy i umiejętności. W konsekwencji wejście na rynek pracy musi wiązać się z dodatkowymi kursami czy studiami, tym bardziej, że niektóre stanowiska pracy wymagają bardzo szczegółowej wiedzy i umiejętności, która nie zawsze jest możliwa do uzyskania w przebiegu studiów uniwersyteckich.

Jedna piąta absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego (22,2%) deklaruje, że podjęła kształcenie po ukończeniu studiów.

Wykres 14. Podejmowane kształcenie po ukończeniu studiów (%).

Najczęściej dodatkową edukację podejmowali absolwenci WPPiS (26,3%) i WH (27,6%), najrzadziej WM (15,6%) i WBAIŚ (17,6%).

Tabela 12. Podejmowane kształcenie po ukończeniu studiów a wydział (%).

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Tak	20,0	50,0	26,3	17,6	20,0	27,6	30,0	33,3	25,0	15,6
Nie	80,0	50,0	73,7	82,4	80,0	72,4	70,0	66,7	75,0	84,4

Największa część badanych absolwentów naukę kontynuowała w innych uczelniach niż Uniwersytet Zielonogórski (29 osób), na swojej macierzystej uczelni (UZ) dalsze studia podjęło 19 osób.

Uczelnie, gdzie podjęto dalsze kształcenie:

- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
- WWSZIP WAŁBRZYCH
- Uniwersytet Zielonogórski
- UZ
- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
- WSB Wrocław
- Middlesex university London
- Uniwersytet Zielonogorski
- UZ
- Uniwersytet Zielonogórski
- Uniwersytet Zielonogórski
- UNIwersYTET ZIELONOGÓRSKI
- WSAIB w Gdyni
- Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
- Politechnika Krakowska
- Universitat de Girona
- Uniwersytet Zielonogórski
- Uniwersytet Zielonogórski
- Lubuska akademia nauczycieli-Uniwersytet Gdanski
- Uniwersytet Zielonogórski
- Prywatnie korepetycje językowe
- University of Southampton
- Akademia Górniczo Hutnicza
- UZ
- Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Uniwersytet Zielonogórski

- *IDBiM, GSI SLV Duisburg*
- *Collegium Da Vinci Poznań*
- *Europejskie Centrum Szkoleń w Koszalinie*
- *UJW Lubin*
- *Wyższa szkoła medyczna*
- *Uniwersytet Zielonogórski*
- *Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna w Gdańsku*
- *Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu*
- *Uniwersytet Wrocławski*
- *Uniwersytet Zielonogórski*
- *Uniwersytet Zielonogórski*
- *Wyższa Szkoła Humanistyczna w Lesznie*
- *WSSMiKS*
- *Uniwersytet Wrocławski*
- *Uniwersytet Zielonogórski*
- *Wyższa Szkoła Bankowa*
- *Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych we Wrocławiu*
- *Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu*
- *Uniwersytet Zielonogórski*
- *Uniwersytet Zielonogórski, - Filia Instytutu Studiów Podyplomowych w Lubsku / Wyższej Szkoły Nauk Pedagogicznych*
- *Uniwersytet Wrocławski*
- *Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu*
- *Uniwersytet Zielonogórski*

Częstsze podejmowanie nauki przez absolwentów wydziałów WPPiS i WH wiąże się z kontynuowaniem studiów bądź uzyskiwaniem specjalistycznej wiedzy dotyczącej wąskich specjalności np. oligofrenopedagogika czy translatoryka. Poniżej wymienione zostały specjalności w jakich absolwenci kontynuowali naukę.

oligofrenopedagogika, kwalifikacje pedagogiczne, terapia zaburzeń zachowań, pedagogika studia III stopnia, historia, kwalifikacje pedagogiczne – UZ, muzykoterapia, zarządzanie edukacją, filologia polska, Geografia dla nauczycieli, pedagogika opiekuńczo-wychowawcza z arteterapią - studia stacjonarne II stopnia, filologia polska, spec. dziennikarsko-publicystyczna - studia stacjonarne I stopnia, translatoryka, edukacja elementarna i terapia pedagogiczna, edukacja wczesnoszkolna i wychowanie przedszkolne, oligofrenopedagogika oraz terapia i edukacja osób ze spektrum autyzmu, logopedia, pedagogika specjalna, poradnictwo i pomoc psychopedagogiczna, kwalifikacje pedagogiczne, oligofrenopedagogika, pedagogika specjalna, językoznawstwo (doktoranckie).

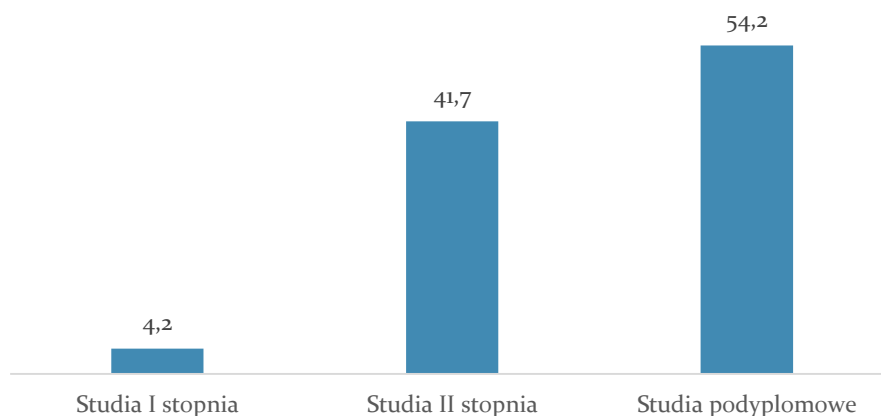
Dalsze studia absolwentów wiążą się także z ogólnie pojętym zarządzaniem w tym przypadku absolwenci kontynuowali naukę lub dokończali się w następujących specjalnościach:

zarządzanie zasobami ludzkimi, ekonomia, coaching i mentoring, AAT- księgowość poziom 2, zarządzanie, HR BP, zarządzanie zasobami ludzkimi, informatyka, coaching, administracja, zarządzanie kreatywne, zarządzanie zasobami ludzkimi, informatyka i ekonometria, zarządzanie i inżynieria produkcji, zamówienia publiczne, project management, logistyka, administracja, zarządzanie, nowoczesne gazownictwo i zarządzanie w spółkach energetycznych.

Ostatnia grupa absolwentów podejmujących dalsze kształcenie jest na tyle różnorodna, że nie pozwala na określenie wspólnego obszaru wiedzy, który stanowiłby ramy dla podejmowanych studiów. Tutaj bardziej charakterystyczna jest różnorodność niż podobieństwo:

wojskowość, dietetyka, metrologia współrzędnościowa, chemia, automatyka i robotyka, zabezpieczenia antykorozyjne, pielęgniarstwo, budownictwo.

Najczęstszą formą kontynuowania edukacji są studia podyplomowe (54,2%) następnie studia II stopnia (41,7%).

Wykres 15. Forma kształcenia po ukończeniu studiów (%).

Ukończony wydział nie jest zmienną różnicującą preferowane formy kształcenia podejmowane przez absolwentów, niemal w każdym przypadku największą popularnością cieszą się studia podyplomowe. Dane informują też o tym, że coraz mniej popularne stają się studia II stopnia, bardziej prawdopodobne jest podjęcie pracy po ukończeniu studiów I stopnia i dokończanie się w zależności od potrzeb rynku pracy. Na uzyskanie takich danych może mieć także wpływ struktura respondentów ze względu na ukończony poziom studiów na UZ, przypomnijmy ponad 70% to absolwenci studiów II stopnia.

Tabela 13. Forma kształcenia po ukończeniu studiów a wydział (%)

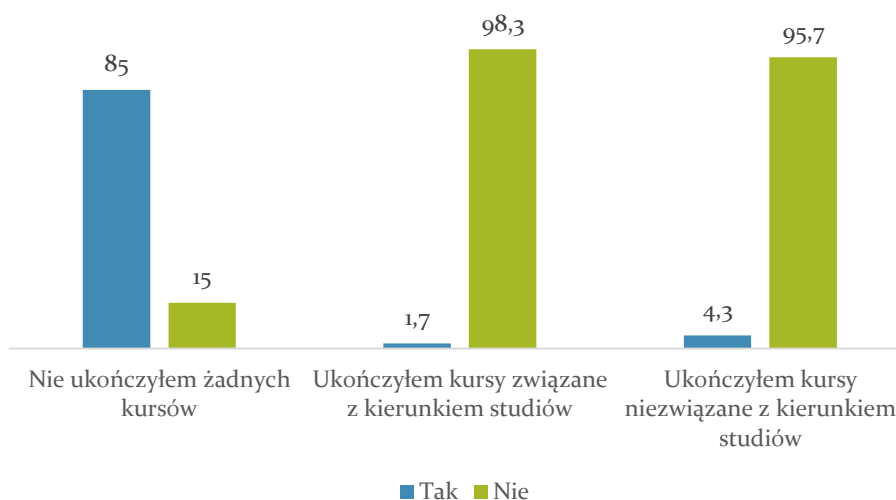
	WA	WNB	WPPiS	WBAiŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Studia I stopnia					18,2					
Studia II stopnia	100,0		40,0		36,4	37,5	100,0	100,0	50,0	60,0
Studia podyplomowe		100,0	60,0	100,0	45,5	62,5			50,0	40,0

Przeprowadzona analiza pozwala na sformułowanie wniosku, że jedna piąta absolwentów podejmuje kształcenie bezpośrednio po ukończeniu studiów (badana perspektywa to

maksymalnie 4 lata). Najczęściej są to studia podyplomowe i II stopnia. Uzyskane dane mówią raczej o kontynuowaniu edukacji związanej z ukończonymi studiami, czyli przyjmowaniem edukacyjnej strategii rozwojowej niż przystosowawczej. Z uzyskanych danych wynika, że konieczność przekwalifikowania się tuż po ukończeniu studiów jest sporadyczna.

Inną formą podnoszenia kwalifikacji przez absolwentów są kursy kształcące. Są one formą zdecydowanie mniej absorbującą i mogącą wydarzać się częściej. Można sobie wyobrazić, że zmiany przepisów (np. RODO) albo nowe standardy czy procedury wymuszają na pracodawcach kształcenie pracowników w zakresie nowych rozwiązań.

W ciągu czterech lat od ukończenia studiów 85% badanych absolwentów nie odbyło żadnego kursu, 1,7% ukończyło kursy związane z kierunkiem studiów, a 4,3% niezwiązane z kierunkiem studiów. Ta forma kształcenia cieszy się zdecydowanie mniejszą popularnością wśród absolwentów niż studia podyplomowe i studia II stopnia, częściej także nie jest związana z kierunkiem studiów.

Wykres 16. Ukończone kursy (%).

Na podstawie uzyskanych wyników ustaliliśmy, że ukończenie kursu jest najmniej powszechną formą uzupełniania wykształcenia czy podnoszenia kwalifikacji przez absolwentów UZ. Występuje sporadycznie i dotyczy częściej kwestii nie związanych z kierunkiem studiów. Trudno w takim przypadku poszukiwać zróżnicowania

międzywydziałowego, warto jednak zaznaczyć, że relatywnie najczęściej tego typu formę kształcenia podejmują byli studenci Wydziału Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska. Być może przyczyną takiego stanu rzeczy jest konieczność uzyskiwania przez absolwentów tych kierunków uprawnień do wykonywania określonych czynności zawodowych.

Tabela 14. Ukończone kursy a wydział (%).

		WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Nie ukończyłem żadnych kursów	Nie wybrano	80,0	50,0	80,0	94,6	86,4	76,5	80,0	100,0	87,5	88,2
	Tak	20,0	50,0	20,0	5,4	13,6	23,5	20,0		12,5	11,8
Ukończyłem kursy związane z kierunkiem studiów	Nie wybrano	100,0	100,0	100,0	94,6	100,0	100,0	90,0	75,0	100,0	100,0
	Tak				5,4			10,0	25,0		
Ukończyłem kursy niezwiązane z kierunkiem studiów	Nie wybrano	100,0	100,0	95,0	91,9	94,9	100,0	90,0	100,0	87,5	100,0
	Tak			5,0	8,1	5,1		10,0		12,5	

Zadowolenie ze studiów

Ocena różnych aspektów zakończonych studiów dostarcza wiedzy o społecznym odbiorze i prestiżu Uniwersytetu Zielonogórskiego, a także o trafności wyborów absolwentów. W tej części analiz poprosiliśmy badanych o wyrażenie swojego zdania na temat zaproponowanych opinii dotyczących oceny wyboru uczelni i kierunku a także relacji absolwent-rynek pracy. W analizach posłużymy się zsumowanymi wartościami odpowiedzi „Raczej się zgadzam” i „Zdecydowanie się zgadzam” a także zsumowanymi wartościami odpowiedzi „Zdecydowanie się nie zgadzam” i „Raczej się nie zgadzam”.

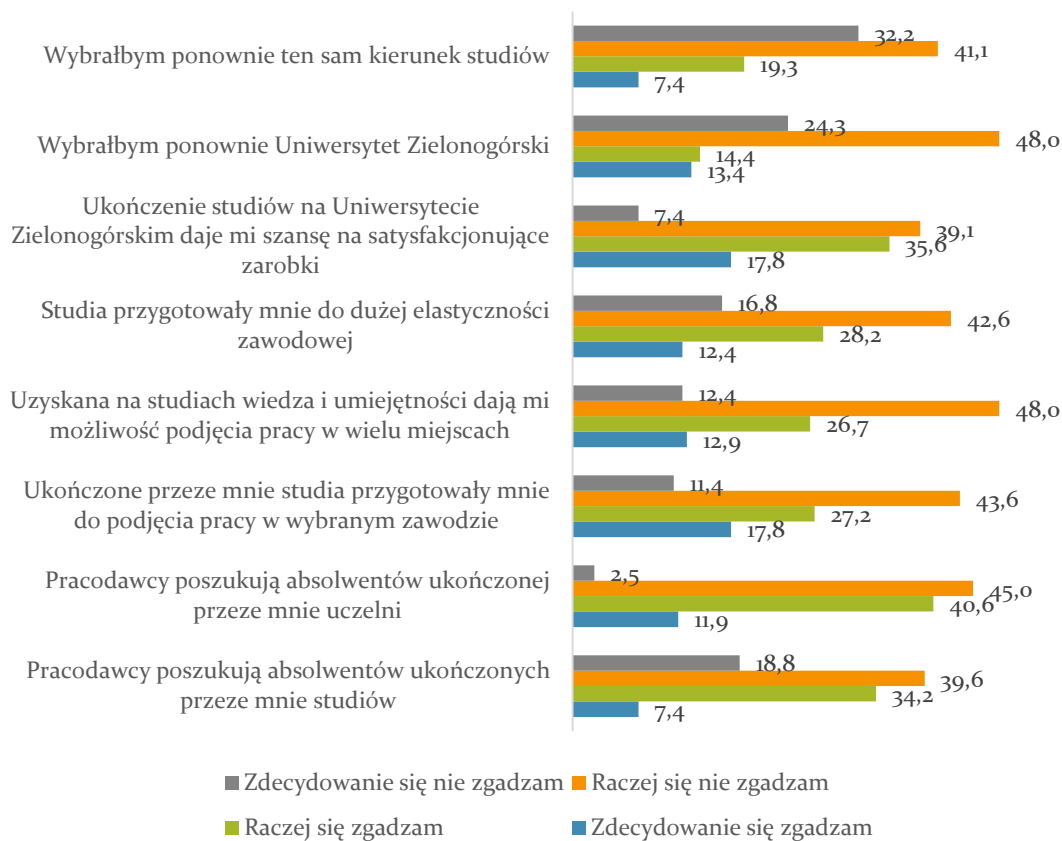
Interesowało nas na ile wybór uczelni i kierunku z perspektywy absolwentów wydaje się trafny lub nietrafny. Co ważne badani dokonywali oceny przez pryzmat przydatności zdobytej wiedzy i umiejętności na rynku pracy, ta weryfikacja miała więc charakter praktyczny.

Uniwersytet Zielonogórski wybrałoby ponownie 27,8% absolwentów a 26,7% chciałoby studiować ten sam kierunek. Dane wskazują na to, że ponad 70% absolwentów nie jest

usatysfakcjonowanych swoimi decyzjami dotyczącymi studiów wyższych. Brak satysfakcji może wynikać z błędnego wyboru lub krytycznej oceny studiów na kierunku, który został wybrany trafnie. Warto zastanowić się nad przyczynami takiej oceny uczelni i studiowanego kierunku, wyjaśnienia szukaliśmy poddając pod ocenę kilka innych aspektów. Pierwszym z nich był wymiar materialny a konkretnie ocena szansy uzyskiwania wysokich zarobków po skończeniu studiów. Ponad połowa badanych (53,4%) zgadza się z opinią, że ukończenie UZ daje szansę na uzyskanie satysfakcjonujących zarobków, 52,5% uważa, że pracodawcy poszukują absolwentów UZ. Oceny prawdopodobieństwa uzyskania satysfakcjonujących zarobków i atrakcyjności na rynku pracy dzielą absolwentów na dwie niemal równe części z lekką przewagą patrzących na te kwestie w sposób bardziej optymistyczny. Jeśli przyjąć, że wymiar materialny jest jednym z istotniejszych wskaźników szacujących wartość absolwentów na rynku pracy, to uznać należy, że absolwenci UZ zajmują pozycje średnie.

Nieco gorzej wypada ocena ukończonego kierunku studiów w kontekście potrzeb rynku pracy, 41,6% respondentów zgadza się z opinią, że pracodawcy poszukują absolwentów ukończonych przez nich studiów a 45,0% badanych żywi przekonanie, że ukończone studia dobrze przygotowały ich do wykonywanego zawodu. Te oceny po części wyjaśniają niezbyt wysoki poziom deklaracji dotyczących ponownego wyboru uczelni i kierunku. Konfrontacja z rynkiem pracy nie wypada więc w tym kontekście zbyt optymistycznie.

Najrzadziej badani zgadzają się z opiniami dotyczącymi przygotowania w czasie studiów do elastyczności zawodowej (40,6%) i możliwości podjęcia pracy w wielu miejscach (39,6%). Jest to jedna z istotniejszych cech nowoczesnego rynku pracy, który charakteryzuje się częstymi zmianami w przebiegu biografii zawodowych i przyszli pracownicy powinni być do tego przygotowani w trakcie studiów uniwersyteckich.

Wykres 17. Opinie o ukończonych studiach (%).

Poszukując zróżnicowania opinii absolwentów o ukończonych studiach skorelowaliśmy uzyskane odpowiedzi z wydziałem jaki ukończyli. Przeprowadzona analiza daje podstawę do stwierdzenia dużych podobieństw i niewielkich różnic, możemy zatem sformułować ogólny wniosek, że ukończony wydział nie wpływa w zasadniczy sposób na opinie o studiach. Z powodu dużego znaczenia formułowanych przez studentów ocen zdecydowaliśmy się jednak na przedstawienie kilku zauważonych tendencji.

Z opiniami, że pracodawcy poszukują absolwentów ukończonej przeze mnie uczelni i kierunku nieco częściej zgadzają się badani z WEZ i WM. Ci pierwsi (absolwenci WEZ) są też trochę częściej przekonani, że ukończenie studiów na UZ daje szansę na satysfakcjonujące zarobki. Z kolei byli studenci WH są częściej przekonani, że studia przygotowując ich do podjęcia pracy w wybranym zawodzie dały jednocześnie elastyczność zawodową i możliwość pracy w wielu miejscach. Deklaracje o ponownym wyborze UZ wypowiedzieli nieco częściej absolwenci WM a o ponownym wyborze kierunku WBAIŚ.

Tabela 15. Opinie o ukończonych studiach a wydział – (%)

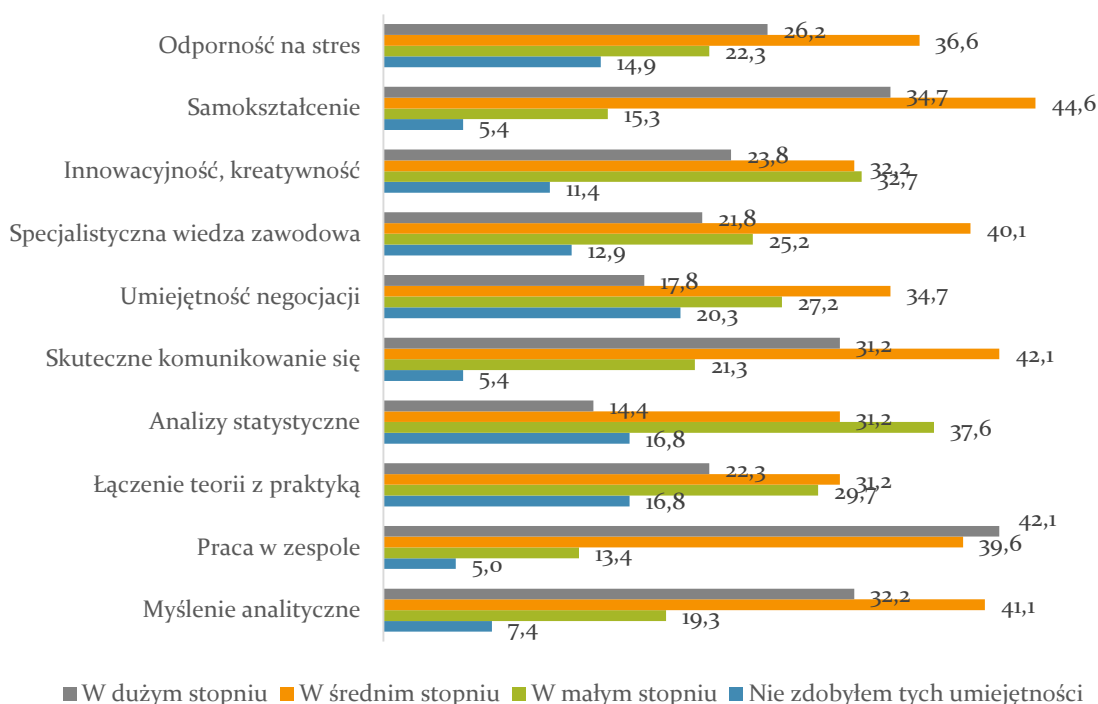
	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Pracodawcy poszukują absolwentów ukończonych przeze mnie studiów	4,3	15,7	11,6	11,5	13,6	10,0	17,5	13,8	0,0	12,1
Pracodawcy poszukują absolwentów ukończonej przeze mnie uczelni	8,7	7,2	10,5	8,2	13,6	10,0	12,5	10,7	16,7	13,4
Ukończone przeze mnie studia przygotowały mnie do podjęcia pracy w wybranym zawodzie	13,0	11,8	10,5	11,5	11,9	15,0	10,0	12,6	33,3	13,4
Uzyskana na studiach wiedza i umiejętności dają mi możliwość podjęcia pracy w wielu miejscach	17,4	13,1	14,9	13,9	10,2	15,0	10,0	11,9	0,0	14,0
Studia przygotowały mnie do dużej elastyczności zawodowej	17,4	11,8	13,8	13,1	8,5	15,0	7,5	13,2	33,3	14,6
Ukończenie studiów na Uniwersytecie Zielonogórskim daje mi szansę na satysfakcjonujące zarobki	8,7	12,4	10,5	9,0	15,3	10,0	10,0	10,7	0,0	7,0
Wybrałbym ponownie Uniwersytet Zielonogórski	13,0	15,0	17,1	16,4	13,6	15,0	17,5	13,8	16,7	17,8
Wybrałbym ponownie ten sam kierunek studiów	17,4	13,1	11,0	16,4	13,6	10,0	15,0	13,2	0,0	7,6

Innym wymiarem oceny studiów przez absolwentów była analiza zdobytych umiejętności. Ocenie poddaliśmy dziesięć cech, które naszym zdaniem są istotne na nowoczesnym rynku pracy. Badani udzielali odpowiedzi posługując się czterostopniową skalą od „Posiadam w dużym stopniu” poprzez „Posiadam w średnim stopniu”, „Posiadam w małym stopniu” do „Nie zdobyłem tych umiejętności”. Dla potrzeb analizy

zagregowaliśmy je do dwóch wartości „Posiadam co najmniej w średnim stopniu” i „Posiadam w małym stopniu lub w ogóle”. Analizy rozpoczniemy od przedstawienia katalogu najczęściej deklarowanych umiejętności, których zdobycie przypisywane jest studiom na UZ. Największy odsetek absolwentów (81,7%) deklaruje, że co najmniej w średnim stopniu posiada umiejętność pracy w zespole, 79,3% wskazuje umiejętność samokształcenia a 73,3% potrafi analitycznie myśleć i skutecznie komunikować się z innymi.

W dalszej kolejności badani przypisują sobie posiadanie umiejętności radzenia sobie ze stresem (62,8%), specjalistycznej wiedzy zawodowej (61,9%), innowacyjność i kreatywność (56,0%).

Relatywnie rzadziej wskazywane przez absolwentów umiejętności zdobyte podczas studiów na UZ dotyczyły takich kwestii jak: analizy statystyczne (45,6%), umiejętności negocjacji (52,5%), łączenie teorii z praktyką (53,5%).

Wykres 18. Zdobyte umiejętności (%)

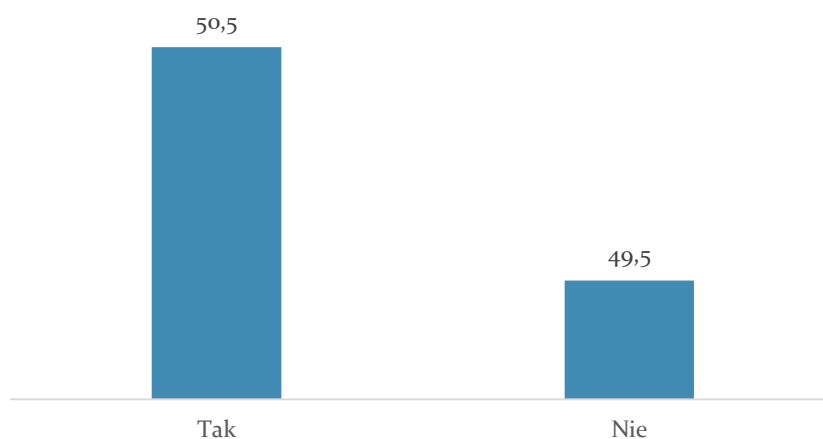
Zróznicowany charakter studiów na poszczególnych wydziałach Uniwersytetu Zielonogórskiego daje podstawę do przyjęcia założenia, że studenci w różnym stopniu będą wyposażeni w badane umiejętności, a zadając pytanie staraliśmy się te zróżnicowania uchwycić. Absolwenci WPPiS częściej niż inni deklarują, że zdobyli umiejętność pracy w zespole (14,5%), analiz statystycznych (8,8%) i umiejętność

negocjacji (10,7%). Skuteczne komunikowanie się (14,2%), umiejętność samokształcenia (13,5%) i odporność na stres (11,5%) charakteryzują częściej absolwentów WBAIŚ. Z kolei myślenie analityczne (12,3%), łączenie teorii z praktyką (10,8%) i posiadanie specjalistycznej wiedzy zawodowej częściej opanowane zostały przez absolwentów WEZ. Byli studenci WM nieco częściej charakteryzują się innowacyjnością i kreatywnością (10,2%).

Tabela 16. Zdobyte umiejętności w bardzo dużym i średnim stopniu a wydział (%)

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Myślenie analityczne	8,7	13,9	11,3	10,1	12,3	10,0	14,6	12,4	6,2	9,8
Praca w zespole	13,0	12,9	14,5	12,2	12,3	10,0	6,2	13,6	12,5	12,1
Łączenie teorii z praktyką	13,0	7,9	6,9	9,5	10,8	10,0	8,3	7,9	12,5	8,7
Analizy statystyczne	0,0	6,9	8,8	3,4	7,7	10,0	12,5	6,2	6,2	7,2
Skuteczne komunikowanie się	13,0	9,4	12,3	14,2	10,8	10,0	10,4	9,6	12,5	12,1
Umiejętność negocjacji	8,7	5,4	10,7	7,4	6,2	10,0	8,3	7,3	6,2	8,7
Specjalistyczna wiedza zawodowa	13,0	11,4	6,6	10,1	12,3	10,0	12,5	9,0	12,5	10,6
Innowacyjność, kreatywność	13,0	8,9	6,9	8,1	7,7	10,0	8,3	9,6	12,5	10,2
Samokształcenie	13,0	12,9	12,9	13,5	10,8	10,0	10,4	13,0	12,5	11,3
Odporność na stres	4,3	10,4	9,1	11,5	9,2	10,0	8,3	11,3	6,2	9,4

Zdaniem ponad 50% badanych absolwentów programy studiów powinny być uzupełniane o dodatkowe treści gwarantujące zdobycie nowej wiedzy i umiejętności. Wynika to po części z dynamicznych zmian technologicznych wykorzystujących nowe osiągnięcia naukowe, ale także z odczuwanych przez absolwentów braków, których katalog można stworzyć analizując deklaracje o niezdobyciu tych umiejętności w czasie studiów. Taką listę (zob. wykres nr 18) otwiera umiejętność negocjacji (20,3%), łączenie teorii z praktyką (16,8%) i analizy statystyczne (16,8%), zamyka samokształcenie (5,4%), skuteczne komunikowanie się (5,4%) i praca w zespole (5,0%).

Wykres 19. Uwzględnienie dodatkowych umiejętności w programie studiów (%)

Włączenia nowych treści do programu studiów najczęściej oczekują byli studenci Wydziału Pedagogiki Psychologii i Socjologii (61,1%) a także Wydziału Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska (60,6%), najrzadziej Wydziału Mechanicznego (37,9%) i Wydziału Humanistycznego (40,7%).

Tabela 17. Dodatkowe umiejętności w programie studiów a wydział (%)

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Tak	75,0	50,0	61,1	60,6	48,1	40,7	44,4	33,3	57,1	37,9
Nie	25,0	50,0	38,9	39,4	51,9	59,3	55,6	66,7	42,9	62,1

Jakich dodatkowych treści oczekują absolwenci w programach studiów?

Ustaliliśmy we wcześniejszych analizach, że 53,5% absolwentów deklaruje, że studia uniwersyteckie nauczyły ich umiejętności łączenia teorii z praktyką. Była to jedna z trzech umiejętności obok analiz statystycznych i negocjacji, które wskazywane były najrzadziej. Niedostatki praktycznego wymiaru studiów uniwersyteckich jeszcze wyraźniej są widoczne w swobodnych wypowiedziach badanych odpowiadających na pytanie otwarte o treści i kompetencje o jakie powinien być uzupełniony program studiów. Praktyczna wiedza i umiejętności są najbardziej pożądanymi dla studentów wszystkich wydziałów, świadczą o tym zamieszczone poniżej cytaty, które w różnym kontekście odnoszą się do tej kwestii.

- *Praktyka;*
- *Praktyczna wiedza;*
- *Zajęcia praktyczne;*
- *Mniej wykładów, więcej ćwiczeń, więcej praktyki;*
- *Zwracanie uwagi na praktyczne wykorzystywanie wiedzy. Więcej praktyk w ramach zajęć;*
- *PRAKTYKA;*
- *Nauka praktyczna;*
- *Praktyka więcej;*
- *Więcej zajęć praktycznych dotyczących zawodu. Mniej w ogóle nieprzydatnych zajęć ogólnowydziałowych lub ogólnouczeniowych;*
- *Większa liczba zajęć praktycznych;*
- *Wykłady z praktykami biznesu, mniej teoretyków. Studia z zarządzania nie przygotowują do zarządzania;*
- *Specjalistyczna wiedza, łączenie teorii z praktyką;*
- *Więcej praktycznych zajęć, za dużo teorii;*
- *Więcej praktyki;*
- *Wiedza praktyczna;*
- *Większe przygotowanie do zawodu przez wykładowców;*
- *Więcej praktyki;*
- *W przygotowaniu do zawodu pracownika socjalnego sama teoria nie wystarczy. Brak "lekcji" życia, realnych spotkań z klientami MOPS-u, nauki radzenia sobie ze stresem;*
- *Teoria to nie wszystko. Brak zajęć prowadzonych przez przedsiębiorców. Brak możliwości praktycznego poznania rynku pracy;*
- *Więcej praktyki, mniej teorii;*
- *Poszerzenie zajęć praktycznych związanych z wykonywaniem zawodów ekonomicznych;*
- *Natomiast brakowało mi praktyki w podejściu do analizy ekonomicznej;*
- *Wykładać powinny osoby które są z branżą na bieżąco, nie zasiadzeni pseudo specjaliści, którzy wiedzę wyczytali z książek z ubiegłego wieku;*
- *Wykorzystanie zdobytej wiedzy w praktyce zamiast suchej i niepotrzebnej teorii;*
- *Przynajmniej jedno w roku zajęcia z praktykiem pracującym w firmie;*
- *Więcej aktualnej wiedzy praktycznej potrzebnej w danych miejscach pracy (np. sposoby kontaktu z klientem, jak zainteresować klienta swoim produktem/usługą, elementy związane z księgowością i prowadzeniem własnej działalności - czy to jest trudne?;*
- *Ćwiczenia praktyczne;*

- Więcej przykładów praktycznych, warsztatów, jak przełożyć teorię na praktykę, przykłady "z życia wzięte", zajęcia prowadzone przez praktyków nie teoretyków;
- Praktyczne aspekty pracy w szkole, rozwiązywanie konfliktów np. w klasie, jak radzić sobie ze stresem, podstawowy zarys chorób o podłożu psychiatrycznym występujący wśród dzieci itp.;
- Więcej przygotowania praktycznego oraz wiedza ustawowa;
- Więcej praktycznych zadań, więcej o elektryce i elektrotechnice;
- Więcej zajęć praktycznych przygotowujących do zawodu;
- Więcej praktyki mniej teorii;
- Więcej współpracy z przemysłem. Rozwiązywanie konkretnych problemów przemysłu;
- Realizacja w większym wymiarze praktyk zawodowych za pośrednictwem Uczelni;
- Praktyczne zajęcia i narzędzia;
- Wiedza praktyczna w konkretnych zawodach;
- Więcej praktyki + stawianie na poprawną wymowę, płynność dialogów i fonetykę;
- Współpraca z przedsiębiorstwami budowlanymi;
- Zwiększenie ilości zajęć praktycznych;
- Więcej zajęć praktycznych, a także przygotowanie studentów w większym stopniu do pracy jako inżynier budowy;
- Więcej praktycznych i warsztatowych zajęć/ więcej kontaktów z potencjalnymi petentami, superwizje;
- Praktyka;
- Dobrze byłoby, aby tok studiów dawał kwalifikacje do pracy w placówkach oświatowych (przygotowanie pedagogiczne). Po skończeniu studiów uzyskałem takie kwalifikacje, musiałem jednak odbyć dodatkowe praktyki;
- Więcej zajęć praktycznych;
- Większe możliwości odbywania praktyk;
- Więcej praktyki, mniej teorii;
- Więcej praktycznej wiedzy;
- Zajęcia praktyczne, sama teoria nie wystarcza;
- Więcej praktyki;
- Więcej zajęć klinicznych;
- Praktyka;
- Praktyczne zastosowanie wiedzy, laboratoria;
- Więcej przedmiotów typowo zawodowych, mniej nieprzydatnych typu liczenie całek czy też pochodnych;
- Moim zdaniem przedmiot zawodowy powinien być prowadzony przez kogoś kto spędził wiele lat na budowie a nie głównie na uniwersytecie i o budowie wie tyle co z książek lub bywa na budowach sporadycznie;
- Większa ilość "case study", spotkania/współpraca z drukarniami, podstawy animacji, praca nad projektami graficznymi w zespole;
- Praktyka, praktyka, praktyka;
- Kompetencje bardziej związane z rynkiem pracy. Więcej praktycznych informacji;
- Brak wiedzy praktycznej z zakresu logistyki;
- Zarządzanie projektami;
- Jak najwięcej zajęć praktycznych i w terenie;
- Ściśle związane z bezpieczeństwem i obronnością, zajęcia praktyczne;
- Więcej działań praktycznych;
- Więcej praktycznych zajęć;
- Doskonalenie umiejętności praktycznych, które będą niezbędne w przyszłej pracy (wizyty w redakcjach lokalnych mediów - "dzień z radiem, telewizją" itp.);
- Więcej zajęć praktycznych, mniej nieprzydatnych;
- Przedmioty powinni wyklądać też czynni pracownicy pomocy społecznej, a nie tylko teoretycy;
- Pomoc w znalezieniu dobrych praktyk. Często jest tak, że OPSy nie puszczaają studentów w środowisko, a chyba chodzi o to, aby zobaczyć, jak wygląda praca w terenie;
- Większe ukierunkowanie na wiedzę praktyczną, którą będzie można wykorzystać w przyszłej pracy zawodowej;
- Więcej zajęć praktycznych;
- Zapoznanie studentów ze sposobem prowadzenia dokumentacji szkolnej;
- Na kierunku logistycznym powinno się rozszerzyć program praktyczny o prace na systemach logistycznych bądź o pokazanie w wersji demo jak to wygląda do tego programy spedycyjne giełdy frachtowe komunikatory wykorzystywane przez spedytorów do komunikacji handlu frachtami wszystko to co rzeczywiście czeka w pracy spedytora logistyka a nie sama teoria;
- Wykorzystanie wiedzy w praktyce (zajęcia praktyczne z dziećmi, dorosłymi pod okiem wykładowców);
- Więcej obowiązkowych praktyk w biurze, zajęcia z psychologii, więcej budownictwa;
- Praktyka pracy w szkole państwowej;
- Więcej praktyki;
- Praktyka jak pracować z konkretną grupą i dobra diagnoza;
- Pracodawcy nie pytają później, jakie studia się skończyło, tylko jakie ma się doświadczenie i co się umie robić etc.;
- Projektowanie z zastosowaniem obowiązujących rozporządzeń i przepisów prawa zamiast tworzyć filozoficznie uwikłane formy matki budynków i inne dziwne rzeczy;
- Rozmowy kwalifikacyjne z potencjalnymi pracodawcami, dyrektorami szkół, placówek opiekuńczo wychowawczych, placówkach MOPS lub MOPR. Mówimy też o pracy pedagoga, a tak na prawdę nic nie wiemy to jest teoria, która nie przekłada się na praktykę. W polskich szkołach brakuje czegoś takiego jak asystent pedagoga, gdzie młody człowiek po studiach mógłby uczyć się w praktyce co należy zrobić w danej sytuacji jak się zachować. I sprawdza się powiedzenie, że teoria teorią a praktyka, praktyką.

Druga grupa oczekiwani związanych z uzupełnieniem programów studiów koncentruje się wokół konkretnych, wąsko definiowanych umiejętności w danej dziedzinie. Bardzo często odnosi się do umiejętności obsługi programów komputerowych, szczególnie ich bardziej zaawansowanych funkcji.

- *Informatyczne systemy zarządzania, rachunkowe itp. Excel w stopniu bardzo zaawansowanym;*
- *Większy nacisk na język obcy fachowy;*
- *Rozwiązania detali budowlanych;*
- *Wiedza specjalistyczna w budownictwie przemysłowym;*
- *Wykonywanie projektu budowlanego, takiego jaki wymagany jest w urzędach do uzyskania pozwolenia na budowę;*
- *Biznes w dobie globalizacji;*
- *Potrzeba nauki obsługi pakietu MS Office, programów pocztowych. Przydane też może być prawo pracy;*
- *Bankowość;*
- *Więcej informacji o systemach elektroenergetycznych;*
- *Więcej elementów prawa;*
- *Więcej projektowania sieci i instalacji niż chemii;*
- *Kompetencje specjalistyczne. Zajęcia w firmie zewnętrznej prowadzone były opieszale. Specjalizacja, dla której rozpocząłem studia nie została uruchomiona;*
- *Z praktycznego punktu widzenia zbędne są na tym kierunku zajęcia związane, np z ochroną środowiska czy teorią gier (choć ciekawe), budżetowania, obsługi komputera w niezbędnym dla ekonomisty zakresie, a także wiedzy dotyczącej prowadzenia/obsługi ekonomicznej biznesu;*
- *Nowe technologie w IT;*
- *Dydaktyka;*
- *Innowacyjne formy nauczania i neurodydaktyka;*
- *Tłumaczenia konsekwentne, symultaniczne, pisemne;*
- *Wprowadzenie konstrukcji murowych;*
- *Wcześniejsze przedstawienie odpowiedniego oprogramowania, SAP, SQL;*
- *Dokumentacja z jaką codziennie zmaga się nauczyciel;*
- *Rozszerzone treści odnośnie dietetyki, układania treningów, mikro i makrocykli treningowych, bardziej różnorodne kierunki uzyskiwania kwalifikacji trenerskich (nie tylko trener pływania i siatkówki, a np akrobatyki sportowej - ponieważ w Zielonej Górze jak i innych miastach województwa lubuskiego istnieje bardzo dużo klubów akrobatycznych AS Zielona Góra, AKROBATA Zielona Góra, UKS TROJKA Sulechów, UKS JEDYNKA Sulechów, FLIK Świebodzin, AKRO SQUAD Nowa Sól, DWÓJKA Żary, Olimp Podmokle itd.) Oraz super byłoby gdyby znów powróciły studia menadżerskie lub chociaż kurs menadżera sportu!*
- *Ponadto wiedza specjalistyczna (logistyka) została poruszona pobieżnie, tytuł ładnie wygląda na dyplomie i dzięki niemu dostałem się na niejedną rozmowę i otrzymałem kilka propozycji pracy. Pomógł mi też rozpocząć karierę, o jakiej marzyłem, ale wiedza specjalistyczna z zakresu logistyki jaką mi przekazano, była ogólna jak spis treści w broszurce. Wstyd wspominać o tym na dyplomie. Całą moją wiedzę z tego zakresu zdobyłem sam. Przed studiami i poza uczelnią. Zakres studiów powinien być wzbogacony o wiedzę niezbędną w codziennej pracy (SAP, Excel - VBA, kontakt z klientem). Można z niego usunąć rysowanie obrazków w korelu i tworzenie plakatów, czy obsługę niszowych (lub tylko lokalnie występujących) programów ERP. Ludzie po tym kierunku grafikami nie zostaną (jeśli wcześniej nie zdobyli potrzebnych umiejętności), muszą jedynie umieć odróżnić dobry projekt od złego, nie muszą i nie nauczają się na zajęciach samodzielnego tworzenia wartościowej marketingowo grafiki, jeśli sami wcześniej nie nauczyli się rysować. Jeśli jednak się nauczyli i chcą tak zarabiać to wybiorą inny kierunek studiów. Lepiej spożytkować ten czas na rzeczy takie jak zaawansowane funkcje MS Word, MS Excel lub obsługa SAP.*
- *Jako osoba, która wprowadza stażystów i świeżo upieczonych absolwentów do pracy w moim zespole widzę, czego najczęściej brakuje absolwentom uczelni:*
 1. *brak znajomości Excele (często brak nawet podstaw, o tabelach przestawnych i makrach nie wspominając),*
 2. *brak znajomości SAP,*
 3. *brak znajomości zaawansowanych funkcji Word, jak listy mailingowe,*
- *Informatyka - nie jakieś częstości, ale normalnie pokazać Studentom program POMOST i HELIOS, które są używane w pomocy społecznej w Polsce.*
- *Skupić się na ustawie o pomocy społecznej, wytłumaczyć, jak wypełnia się wywiady i do czego która część służy. Skupić się na KPA!*
- *dodatkowy przedmiot z oprogramowania biurowego*
- *pisanie programów terapeutycznych/logopedycznych*
- *propozycje ćwiczeń dla dzieci*
- *praca z dorosłymi osobami z trudnościami i zaburzeniami*

Zdaniem badanych absolwentów zbyt mały nacisk w trakcie studiów został położony na umiejętności miękkie, związane z zarządzaniem, pracą w zespole, komunikowaniem.

- *Umiejętność rozmowy z ludźmi w taki sposób, żeby osiągać swój cel;*
- *Więcej treści związanych z rozwijaniem kompetencji miękkich, na specjalności konstrukcyjno-menedżerskiej brakowało mi przedmiotów związanych z ogólnopojętym zarządzaniem;*
- *Praca w zespole;*
- *Skuteczne komunikowanie się;*
- *Brak umiejętności miękkich;*
- *Brakuje absolwentom umiejętności wejścia do nowego środowiska pracy, przygotowanie do awansu zawodowego, brak nauki autoprezentacji, orientacji na rezultat - jak wyznaczać cele i je realizować, planowanie pracy, delegowanie uprawnień itp.;*
- *Kompetencje w zakresie umiejętności miękkich, których na studiach nie zdobyłem (patrz odpowiedzi wyżej).*
- *Zarządzanie zasobami ludzkimi na budowie;*
- *Negocjacje w biznesie, psychologia pracy;*
- *Negocjacje, trudne rozmowy, analiza statystyczna (żywe przykłady i zastosowanie), praca zespołowa (narzędzia i organizacja pracy zespołu studenckiego).*

W wypowiedziach absolwentów formułujących swoje oczekiwania dotyczące uzupełnienia programów studiów zdarzały się też uwagi mające charakter bardziej ogólny związany z dydaktyką i organizacją studiów.

- *Przed wszystkim promotor typowy dla specjalizacji, a nie z innej który nie ma pojęcia o zagadnieniach ze specjalizacji;*
- *Projekty też powinien każdy móc robić samodzielnie a nie tylko i wyłącznie wg podanego schematu, jak jest inaczej to jest źle. To nie uczy samodzielnego myślenia i kreatywności;*
- *Rozszerzenie pracowni grafiki komputerowych, gdyż jest większy nacisk na grafikę warsztatową, a jednak rynek poszukuje designerów;*
- *Na studiach logistycznych drugiego stopnia powinny być powtórki z pierwszego roku dla absolwentów innych kierunków studiów licencjackich, ponieważ samemu ciężko nadrobić;*
- *Zaangażowana kadra nauczycielska, która posiada wiedzę. Nie ma w nosie studentów i ich szanuje;*
- *Przecież na ekonomii nic nie ma o księgowości I semestr kpina... Mało prognozowania tylko nie przydatne przedmioty;*
- *Zajęcia informatyczne - odbyły się tylko pierwsze zajęcia, na których dostaliśmy zadanie do wykonania i ostatnie, na których zadanie było sprawdzane;*
- *Większe możliwości w wyjazdach na inne uczelnie w Europie.*

Opinie i oceny byłych studentów są niezwykle ważne w projektowaniu zmian w ofercie uczelni i ciągłym dostosowywaniu jej do potrzeb rynku pracy. Służą temu między innymi niniejsze badania, które pozwalają na przyjrzenie się z perspektywy absolwentów różnym elementom funkcjonowania Uniwersytetu. W badaniu postanowiliśmy także zapytać respondentów jakie mają oczekiwania związane z relacjami z ich byłą uczelnią. Największy odsetek badanych (40,2%) nie oczekuje niczego, traktując studia jako zamknięty rozdział w swojej biografii. Z punktu widzenia Uczelni oferującej szereg możliwości dalszego rozwoju począwszy od studiów doktoranckich, poprzez studia podyplomowe a na różnego rodzaju kursach (np. językowych, pedagogicznych i innych) kończąc ta sytuacja jest daleka od oczekiwanej. Przyjmując, że uzupełnianie wiedzy i umiejętności a w skrajnych przypadkach także konieczność zmiany wykonywanego

zawodu staje się elementem współczesnych biografii absolwentów, rola Uniwersytetu w tym procesie powinna być znacznie większa.

Absolwenci rolę Uczelni postrzegają głównie w kontekście dalszego rozwoju zawodowego. Utrzymywanie relacji z absolwentami w opinii największej części badanych (30,7%) powinno dotyczyć przesyłania oferty na temat studiów podyplomowych i innych form doskonalenia zawodowego. Tylko co 10 badany (11,1%) chciałby uzyskiwać informacje na temat innych wydarzeń mających miejsce na Uniwersytecie (wykładów, konferencji, koncertów, wystaw, itp.).

Najbardziej praktyczne i adekwatne wydają się nowoczesne sposoby komunikowania z wykorzystaniem internetu. Zdaniem 13,2% absolwentów oczekiwaną formą wzajemnych kontaktów powinno być uruchomienie specjalnej, dedykowanej absolwentom platformy komunikacyjnej albo zakładki na stronie internetowej, przesyłanie newslettera dedykowanego absolwentom aprobuje 4,8% respondentów.

Zarówno treść oczekiwanych informacji jak i najbardziej adekwatne zdaniem badanych formy ich przekazywania wskazują, że wzajemne relacje Uniwersytetu i absolwentów wymagają jeszcze wielu działań, które powinny wznieść je na wyższy poziom. Kreowanie potrzeb byłych studentów w zakresie korzystania z oferty edukacyjnej, naukowej i kulturalnej Uniwersytetu powinno zostać przyjęte jako jeden z ważnych elementów budowania relacji z otoczeniem zewnętrznym. Badania pokazują, że poziom obecnych relacji jak i formułowane względem nich oczekiwania są na niskim poziomie.

Trudno jednoznacznie wskazać absolwentów konkretnego wydziału, którzy w większym niż inni stopniu oczekują od swojej byłej uczelni utrzymywania bardziej ścisłych

wielowymiarowych relacji. Można jednak stwierdzić, że takimi relacjami najczęściej nie są zainteresowani absolwenci WEZ, WBAIŚ, WPPiS, a najczęściej są zainteresowani byli studenci WM. Oni także częściej niż inni chcieliby uruchomienia przez Uniwersytet specjalnej platformy komunikacyjnej dla byłych studentów i przesyłania im newslettera. Ofertą studiów podyplomowych częściej niż inni zainteresowani są studenci WPPiS, WEZ i WH.

Wykres 20. Oczekiwania wobec Uniwersytetu Zielonogórskiego (%).

	WA	WNB	WPPiS	WBAIŚ	WEZ	WH	WIEA	WLiNoZ	WMIE	WM
Nie oczekuję niczego	25,0	50,0	40,0	41,4	43,1	37,5	37,5	33,3	57,1	34,6
Informacji na temat studiów podyplomowych i innych form doskonalenia zawodowego	50,0	50,0	37,1	24,1	35,3	33,3	37,5	66,7	14,3	11,5
Informacji na temat wydarzeń mających miejsce na Uniwersytecie (wykładów, konferencji, wydarzeń artystycznych)	25,0		20,0	6,9	5,9	12,5	12,5		14,3	11,5
Uruchomienia specjalnej, dedykowanej absolwentom platformy komunikacyjnej albo zakładki na stronie internetowej			2,9	20,7	11,8	12,5				34,6
Przesyłania newslettera dedykowanego absolwentom uczelni				6,9	3,9	4,2	12,5		14,3	7,7

Wnioski

Aktywność na rynku pracy

- Niemal 40% badanych absolwentów w czasie swoich studiów pracowało regularnie (w tym na etacie), prawie 46% wykonywało prace dorywcze, okazjonalne, 13,2% nie podejmowało w czasie studiów żadnych prac.
- W trakcie studiów najbardziej aktywni zawodowo byli zbadani absolwenci Wydziału Ekonomii i Zarządzania, 54,2% z nich pracowało regularnie (także na etacie) a 32,2% podejmowało prace dorywcze. Podobnie proporcje zatrudnienia

rozkładają się na Wydziale Mechanicznym (41,2% - regularnie; 41,2% - dorywczo, okazjonalnie). Jako aktywnych zawodowo w czasie studiów należy także wskazać absolwentów Wydziału Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska (35,1% - regularnie; 48,6% - dorywczo, okazjonalnie).

- Inaczej kwestia aktywności zawodowej w czasie studiów wygląda na Wydziałach Pedagogiki, Psychologii i Socjologii i Wydziale Humanistycznym, tutaj byli studenci znacznie częściej podejmowali prace dorywcze, okazjonalne (WPPiS – 57,5%, WH – 55,9%) niż regularne (WPPiS – 27,5%, WH – 29,4%).
- 94% badanych absolwentów jest aktywnych zawodowo, 6% w trakcie realizacji badania (maj – lipiec 2019) nie pracowało. Odsetek bezrobotnych absolwentów jest niemal identyczny ze stopą bezrobocia podawaną przez Wojewódzki Urząd Pracy (na koniec lutego 2019 – 6,2%). Ukończenie Uniwersytetu Zielonogórskiego w bardzo dużym stopniu gwarantuje uzyskanie pracy.
- Nieco częściej poza rynkiem pracy pozostają absolwenci kończący kierunki mieszczące się w szeroko pojętej humanistyce (WPPiS i WH), może to być konsekwencją wyższego poziomu feminizacji na tych kierunkach i pełnionymi przez kobiety rolami macierzyńskimi.
- Dominującą formą zatrudnienia absolwentów jest praca najemna na pełny etat (79,8%), co dziesiąty absolwent (9,9%) prowadzi własną działalność gospodarczą. Inne formy zatrudnienia (niepełny etat, praca dorywcza lub inne) to około 10% deklarowanych aktywności zawodowych.
- Wydział, na którym studiowali absolwenci w niewielkim stopniu wpływa na formę ich zatrudnienia. W każdym przypadku dominuje praca najemna na pełny etat (około 80% wskazań).
- Ponad 66% absolwentów zajmuje stanowiska związane z wyższymi kompetencjami (samodzielni specjaliści) i kierownicze lokując się na różnych pozycjach w procesie zarządzania.
- Najczęściej absolwenci podejmują pracę ściśle (30,0%) lub w dużym stopniu (29,2%) związaną z ukończonym kierunkiem studiów. Kolejne 19,3% badanych deklaruje mały stopień powiązania a 15,5% wykonuje pracę w ogóle z kierunkiem studiów niezwiązaną, 6% udzieliło innej odpowiedzi.

Podejmowane kształcenie

- Przeprowadzona analiza pozwala na sformułowanie wniosku, że jedna piąta absolwentów podejmuje kształcenie bezpośrednio po ukończeniu studiów (badana perspektywa to maksymalnie 4 lata). Najczęściej są to studia podyplomowe i II stopnia. Uzyskane dane mówią raczej o kontynuowaniu edukacji związanej z ukończonymi studiami, czyli przyjmowaniem edukacyjnej strategii rozwojowej niż przystosowawczej.

- Najczęściej dodatkową edukację podejmowali absolwenci WPPiS (26,3%) i WH (27,6%), najrzadziej WM (15,6%) i WBAiS (17,6%).
- Największa część badanych naukę kontynuowała w innych uczelniach niż Uniwersytet Zielonogórski (29 osób), na swojej macierzystej uczelni (UZ) dalsze studia podjęło 19 osób.
- W ciągu czterech lat od ukończenia studiów 85% badanych absolwentów nie odbyło żadnego kursu, 1,7% ukończyło kursy związane z kierunkiem studiów, a 4,3% nie związane z kierunkiem studiów.

Zadowolenie ze studiów

- Uniwersytet Zielonogórski wybrałoby ponownie 27,8% absolwentów, 26,7% wybrałoby ten sam kierunek studiów.
- Ponad połowa badanych (53,4%) zgadza się z opinią, że ukończenie UZ daje szansę na uzyskanie satysfakcjonujących zarobków, 52,5% uważa, że pracodawcy poszukują absolwentów UZ.
- 45,0% badanych żywi przekonanie, że ukończone studia dobrze przygotowały ich do wykonywanego zawodu.
- Najrzadziej badani zgadzają się z opiniami dotyczącymi przygotowania w czasie studiów do elastyczności zawodowej (40,6%) i możliwości podjęcia pracy w wielu miejscach (39,6%).
- Innym wymiarem oceny studiów przez absolwentów była analiza zdobytych umiejętności. Największa część absolwentów (81,7%) deklaruje, że co najmniej w średnim stopniu posiada umiejętność pracy w zespole, 79,3% wskazuje umiejętność samokształcenia a 73,3% potrafi analitycznie myśleć i skutecznie komunikować się z innymi.
- W dalszej kolejności badani przypisują sobie posiadanie umiejętności radzenia sobie ze stresem (62,8%), specjalistycznej wiedzy zawodowej (61,9%), innowacyjność i kreatywność (56,0%).
- Relatywnie rzadziej wskazywane przez absolwentów umiejętności zdobyte podczas studiów na UZ dotyczyły takich kwestii jak: analizy statystyczne (45,6%), umiejętności negocjacji (52,5%), łączenie teorii z praktyką (53,5%).
- W badaniu postanowiliśmy zapytać absolwentów jakie mają oczekiwania związane z relacjami z ich byłą uczelnią. Największy odsetek badanych (40,2%) nie oczekuje niczego, traktując studia jako zamknięty rozdział w swojej biografii.
- Utrzymywanie relacji z absolwentami w opinii największej części badanych (30,7%) powinno dotyczyć przesyłania oferty na temat studiów podyplomowych i innych form doskonalenia zawodowego. Tylko co 10 badany (11,1%) chciałby uzyskiwać informacje na temat innych wydarzeń mających miejsce na Uniwersytecie (wykładów, konferencji, koncertów, wystaw, itp.).

- Zdaniem 13,2% absolwentów oczekiwaną formą wzajemnych kontaktów powinno być uruchomienie specjalnej, dedykowanej absolwentom platformy komunikacyjnej albo zakładki na stronie internetowej, przesyłanie newslettera dedykowanego absolwentom a próbuje 4,8% respondentów.
- Kreowanie potrzeb byłych studentów w zakresie korzystania z oferty edukacyjnej, naukowej i kulturalnej Uniwersytetu powinno zostać przyjęte jako jeden z ważnych elementów budowania relacji z otoczeniem zewnętrznym. Badania pokazują, że poziom obecnych relacji jak i formułowane względem nich oczekiwania są na niskim poziomie.
- Trudno jednoznacznie wskazać absolwentów konkretnego wydziału, którzy w większym niż inni stopniu oczekują od swojej byłej uczelni utrzymywania bardziej ścisłych wielowymiarowych relacji.
- Można jednak stwierdzić, że takimi relacjami najczęściej nie są zainteresowani absolwenci WEZ, WBAIŚ, WPPiS, a najczęściej są zainteresowani byli studenci WM.
- Ofertą studiów podyplomowych częściej niż inni zainteresowani są studenci WPPiS, WEZ i WH.

REKOMENDACJE

1. Przeprowadzone badania uświadamiają, że coraz częściej studenci swoją aktywność zawodową rozpoczynają na studiach. Nie są to tylko prace okazjonalne i dorywcze, ale także regularna praca na etacie. Absolwentom z doświadczeniem zawodowym łatwiej jest wejść na rynek pracy, kontynuując wcześniej podjęte zatrudnienie lub wykorzystując zdobyte doświadczenie. Aktywność zawodowa studentów może powodować konflikt ról studenta i pracownika. Uczelnia dbając o wysoki poziom edukacji powinna stwarzać warunki, które pozwolą na ograniczanie możliwych pól konfliktu, proponując elastyczny system organizacji zajęć, zaliczania przedmiotów czy konsultacji. Z drugiej strony w większym stopniu powinna sama kreować możliwość praktycznej nauki zawodu. Wśród oczekiwań absolwentów łączenie teorii z praktyką jest wymieniane jako najważniejszy postulat zmiany programów studiów.
2. W poszukiwaniu zatrudnienia absolwenci relatywnie małe znaczenie przypisują instytucjom powołanym do kojarzenia pracowników z pracodawcami (urzędy pracy, biura pracy, biura karier, itp.). O wiele

bardziej istotne stają się kanały kontaktu bezpośredniego lub internetowego. W tym kontekście rośnie znaczenie umiejętności miękkich, związanych z autoprezentacją i komunikacją, ale także pracą w zespole. Zdaniem wielu badanych w czasie studiów na ich zdobywanie poświęcono zbyt mało czasu.

3. Z wypowiedzanych opinii absolwentów wiemy, że utrzymywanie kontaktu z uczelnią po zakończonych studiach nie jest praktyką częstą. Jeśli już ma miejsce dotyczy podejmowania studiów podyplomowych, zdecydowanie rzadziej korzystania z innej oferty naukowej (wykłady, konferencje, seminaria, dyskusje), kulturalnej czy artystycznej (koncerty, wystawy, występy). Powinno się stworzyć platformę dedykowaną absolwentom, która zawierałaby ofertę naukowo-dydaktyczną związaną z doskonaleniem zawodowym i informowałaby o wydarzeniach na Uniwersytecie. Platforma mogłaby także być wykorzystywana do poznawania opinii na temat uczelni i monitorowania karier zawodowych absolwentów.
4. Około 20% zbadanych absolwentów podejmuje dalsze kształcenie, większość z nich wybiera inne uczelnie niż UZ. Najczęstszą formą kontynuowania edukacji są studia podyplomowe (54,2%) i studia II stopnia (41,7%). Oferta studiów (II stopnia, podyplomowych, kursów, szkoleń) powinna być ściśle powiązana z potrzebami rynku pracy a absolwenci powinni regularnie otrzymywać informacje na temat oferowanych kierunków i form kształcenia.
5. Należy poszukiwać alternatywnych sposobów prowadzenia badań absolwentów, poziom uczestnictwa spada z każdą kolejną edycją, a dobór oparty na samorekrutacji nie jest reprezentatywny i uniemożliwia dokonywanie wielu analiz. Trend ten wpisuje się w ogólnopolskie prawidłowości prowadzenia badań społecznych i coraz trudniejsze uzyskiwanie reprezentatywnych wyników. Bez dodatkowych zabiegów trudno oczekiwać, aby sytuacja uległa zmianie.

Spis tabel

Tabela 1. Ukończony kierunek studiów (%)	8
Tabela 2. Aktywność zawodowa w trakcie studiów (%).....	10
Tabela 3. Aktualna aktywność zawodowa a wydział (%).....	11
Tabela 4. Charakter aktywności zawodowej a wydział (%).....	12
Tabela 5. Aktualne stanowisko pracy a wydział (%).....	14
Tabela 6. Powiązanie aktywności zawodowej z kierunkiem studiów a wydział (%).....	15
Tabela 7. Zadowolenie z różnych wymiarów pracy a wydział (%).....	18
Tabela 8. Wynagrodzenie a wydział (%).....	20
Tabela 9. Okres poszukiwania pracy po studiach a wydział (%).....	22
Tabela 10. Częstotliwość wykorzystywania narzędzi w poszukiwaniu zatrudnienia a wydział – zrekodowane odpowiedzi „bardzo często” i „często” (%).....	23
Tabela 11. Ocena skuteczności narzędzi w poszukiwaniu zatrudnienia a wydział (%) – zrekodowane odpowiedzi „bardzo skuteczne” i „raczej skuteczne”.....	25
Tabela 12. Podejmowane kształcenie po ukończeniu studiów a wydział (%).....	26
Tabela 13. Forma kształcenia po ukończeniu studiów a wydział (%).....	28
Tabela 14. Ukończone kursy a wydział (%).....	30
Tabela 15. Opinie o ukończonych studiach a wydział – (%).....	33
Tabela 16. Zdobyte umiejętności w bardzo dużym i średnim stopniu a wydział (%).....	35
Tabela 17. Dodatkowe umiejętności w programie studiów a wydział (%).....	37

Spis wykresów

Wykres 1. Tryb studiowania (%)	5
Wykres 2. Rodzaj ukończonych studiów (%)	6
Wykres 3. Ukończony wydział (%)	7
Wykres 4. Aktywność zawodowa w trakcie studiów (%).....	9
Wykres 5. Aktualna aktywność zawodowa (%).....	11
Wykres 6. Charakter aktywności zawodowej (%).....	12
Wykres 7. Aktualne stanowisko pracy (%).....	13
Wykres 8. Powiązanie aktywności zawodowej z kierunkiem studiów (%).....	15
Wykres 9. Zadowolenie z różnych wymiarów pracy (%)	17
Wykres 10. Wynagrodzenie (%).....	19
Wykres 11. Okres poszukiwania pracy po studiach (%).....	21
Wykres 12. Częstotliwość wykorzystywania narzędzi w poszukiwaniu zatrudnienia (%) ..	23
Wykres 13. Ocena skuteczności narzędzi w poszukiwaniu zatrudnienia (%).....	24
Wykres 14. Podejmowane kształcenie po ukończeniu studiów (%).....	26
Wykres 15. Forma kształcenia po ukończeniu studiów (%).....	28
Wykres 16. Ukończone kursy (%).....	29
Wykres 17. Opinie o ukończonych studiach (%).....	32
Wykres 18. Zdobyte umiejętności (%)	34
Wykres 19. Uwzględnienie dodatkowych umiejętności w programie studiów (%)	36
Wykres 20. Oczekiwania wobec Uniwersytetu Zielonogórskiego (%).....	42